

TIDNINGEN

DJURSKYDDET

MEDLEMSTIDNING FÖR DJURSKYDDET SVERIGE • NUMMER 3/2023 • ÅRGÅNG 133

DJURLITTERATUR

- SÅ SKAPAS DEN
SIDAN 36

MINKNÄRINGEN

GÅR MOT SITT SLUT
SIDAN 28

TEMA FISKSKYDD

Fiskar förtjänar bättre

124 miljarder fiskar avlivas varje år inom världens fiskuppfödning. Än så länge står majoriteten helt utan skydd vid slakt. I Sverige tillåts bedövning som skadar. SIDAN 8

Hill's stöder djurhemmens viktiga arbete

Vår mission har i mer än 75 år varit att medverka till att berika och förlänga det speciella förhållandet mellan människor och deras husdjur.

Samtidigt brinner våra hjärtan också för hundar och katter som inte har en kärleksfull familj och ett trevligt hem. Därför stöder vi lokala djurhem och välgörenhetsorganisationer i hela världen. Genom att bland annat donera foder hjälper Hill's varje år till att rädda nästan en miljon hundar och katter världen över.

Genom att ge djuren precis den näring de behöver från den dag de kommer till djurhemmet ser vi till att deras hälsa är högsta prioritet. Och friska djur är lyckliga djur som snabbare hittar en ny familj!

Hill's är stolta över samarbetet med Djurskyddet Sverige. Samarbetet innebär att vi stöttar Djurskyddet Sverige centralt på olika sätt men också lokalt där vi bland annat tillhandahåller foder till de ineliggande djuren på Djurskyddets djurhem.

8 TEMA: FISKSKYDD

De finns överallt omkring oss - ändå har få en relation till dem. Fiskar är kännande varelser. De har otroliga förmågor. En del arter kan fuska med sitt arbete när ingen ser på, andra kan hoppa via vattenpölar för att komma till öppet hav. De minns och de har känslor. Miljarder fiskindivider slaktas varje år. De flesta utan bedövning eller med en koldioxidbedövning som orsakar ångest och stress. Vattenbruk sägs vara en framtidsnäring. Men huvudpersonernas, fiskarnas, rätt till att slippa lidande ligger ännu efter.

Foto: iStock

TIDNINGEN DJURSKYDDET

ANSVARIG UTGIVARE & REDAKTÖR
Katarina Hörlin

LAYOUT & BILDBEHANDLING
Nevada Media

KORREKTURLÄSNING
Majk Michaelsson & Lena Andersson

OMSLAGSFOTO
Fredrik Blomqwist

OMSLAGSFISK
En stensultra. Den simmade i vattnet vid Saltö strax söder om Strömstad. Bilden togs 2015 under en träning inför SM i undervattensfotografi där temat det året var läppfiskar. En hel sommar gick åt att lära sig "prata" med fiskar, minns fotografen Fredrik Blomqwist, som blev svensk mästare 2020 och tog en bronsmedalj på VM 2021. I år kom han på silverplats i SM.

Läppfiskar tillhör de klokaste fiskarterna. De kan bli 30 år gamla. Men just stensultra, berggyltor och skärnsultra massfångas i svenska vatten och förs till de norska laxuppfödningarna där de ska äta upp löss på laxarna. Där lever de max två år innan de dör av svält eller sjukdomar. Ett gigantiskt djurskyddsproblem och djurplågeri.

ISSN
1651-4505

TRYCK
Sörmlands Printing Solutions AB

MATERIAL
Redaktionen ansvarar inte för insänt, icke-beställt material.

ANNONSANSVARIG
Peter Solstedt
peter.solstedt@djurskyddet.se

NÄSTA MANUSSTOPP
17 november 2023

KONTAKTA REDAKTIONEN
redaktionen@djurskyddet.se

6 Afrikansk svinpest har kommit till Sverige.

Foto: Estelle Ågren/SVA

22 Djurskyddet Åsele: Liten förening med stort hjärta.

Foto: Johan Gurséus

42 Tacksam för en seriös jägarkår! Linda Maria Vonstad i Sista ordet.

Foto: Annelie Rudnert

26 Har du djur i stall? Kanske håller höns på hobbynivå eller har hästar? Få 5 råd inför en krissituation!

32 Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist. En levande legend. Nu räddar hon hästar i Ukraina.

34 Fåglar dör av glasfasader, men det finns sätt att hjälpa!

+ 30 "De stora rovdjuren måste skyddas - sänkt skyddsstatus för varg är inte lösningen" 38 Djurkrysset - lös och få chansen att vinna fina priser 36 Medlemsinformation & kontaktuppgifter till föreningarna

Katarina Hörlin
Redaktör tillsammans med Griffin, pudel.

LEDARE

Fullt fokus på fisk

Det är höst. Mörtarna som filosofen Jonna Bornemark umgås med varje dag under sommaren får inte längre besök av "den där roliga växten som det kommer mat ur". Det är så hon tror att de ser henne. Hon saknar dem och nästa sommar ska hon ha våtdräkt för att kunna vara med dem ännu längre i sjön. Möt henne på temasideorna där hon berättar om den långtan hon tror många människor delar med henne om få komma fiskar nära.

Fast de finns ju redan så nära oss. I akvarium, under bryggor, i vass. Ändå är det sällan vi betraktar dem som individer. Först under senare tid har det gjorts uppskattningar av hur många fiskindivider som föds upp för att bli till livsmedel. Minst 124 miljarder uppfödda fiskar slaktas i världen – varje år.

I det här numret berättar vi om den forskning som pågår för att ge de fiskarter som föds upp av människor en fungerande bedövning innan avlivning. Den vanligaste bedövningsmetoden, att sänka ner fiskarna i koldioxidmättat vatten, är plågsam. Fiskarna kan kämpa länge för att slippa kvävas i koldioxiden. Vi frågade Jordbruksverket hur en sådan metod kan vara laglig i Sverige.

Möt även forskaren som tar fram sätt att mäta om en fisk är vid medvetande. En nödvändig kunskap för att veta om bedövningen verkligen fungerar.

Under arbetet med detta nummer har vi mött många människor som på olika sätt kommer fiskar nära. Fiskekologer, akvarister, forskare, undervattensfotografer – perspektiven de gett är så skiftande att temat fortsätter på webbtidningen. Där följer vi med en akvarist till tanken där torskar från Östersjön nu lever. De är 20 centimeter när de anländer och blir snabbt 80 centimeter. När mat- och syrebristen de utsätts för i Östersjön tas bort växer de. Följ oss på webbtidningen: tidningen.djurskyddet.se för mer fiskläsning i höst. ✕

TYCK TILL!

Hör gärna av dig med tankar! Mejla din insändare: redaktionen@djurskyddet.se eller posta till Tidningen Djurskyddet, Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm

Starka reaktioner efter avlivningsartikel

Artikeln i förra numret där Susanna Bergfors berättade om skuldkänslorna hon bar efter sina katters avlivningar hos veterinär – där de avlivades genom stick i levern utan föregående bedövning – har fått många att reagera.

Flera reaktioner kom i kommentars-fältet på Facebook och direkt till redaktionen.

"Har också varit med om hemska avlivningar. Numera tar jag hem veterinären så djuren får somna in i en trygg miljö." skriver en djurägare.

Många blev bestörta:

"Så ledsen och chockad jag blev av att läsa detta!"

"Är så tacksam för vår veterinär. Avlivat två äldre katter hemma. De fick lugnande/smärtstillande före själva injektionen med avlivningsvätskan. Allt gick så lugnt och fint till väga. Lider med er som varit med om hemska avlivningar, blir ju fruktansvärda minnen efteråt."

Marsvinsägaren Carin Götblad skriver:

"Hej, jag läste den sorgliga artikeln

om avlivningen av katterna. Jag var själv med om en fruktansvärd avlivning av mitt marsvin Nils för 25 år sen. Han var hela 13 år gammal och en mycket kär familjemedlem. Han avlivades med en stor spruta rakt in i buken och gallskekret paniskt och vred sig av smärta för att komma loss i cirka 15 sekunder. Det var fruktansvärt och jag kunde aldrig tro att det skulle gå till på det viset. Än i dag plågas jag av minnet av vad jag utsatte ett skyddslöst djur för. Tyvärr har jag förstätt att det fortfarande kan gå till på liknande sätt. I dag är jag mycket noga med att förhöra mig innan hur olika undersökningar och provtagningar är tänkta att gå till när jag besöker veterinär.

Mitt råd är att alltid ta reda på det och också ha synpunkter på hur man kan göra för att undvika en smärtsam eller stressande upplevelse för djuret."

Foto: Suzanne Fredriksson

Carin Götblad var med om en fruktansvärd avlivning för 25 år sedan av sitt marsvin Nils. Här med Nala & Roger.

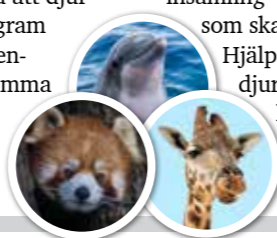
Hjälp djur att slippa leva i nöjesparker

Anser du att syftet med en djurpark ska vara att bevara hotade arter – annars ska verksamheten avvecklas? Vill du att djur som ingår i olika bevarandeprogram ska få utöva sina naturliga beteenden? Ska djurens välmående komma i första hand? Tycker du att det är oacceptabelt att djur ska behöva leva på en nöjespark

bland tusentals besökare? Skriv i så fall under Djurskyddet Ungdoms namninsamling "Stoppa nöjesparker med djur" som ska lämnas till ansvarig minister.

Hjälp Djurskyddet Ungdom att hjälpa djuren i nöjesparkerna, namninsamlingen hittas här:

www.djurskyddet.se/ungdom/namninsamling

MEST LÄST PÅ TIDNINGEN.DJURSKYDDET.SE

Mest läst på webbtidningen i sommar

1. Veterinärers råd inför avlivning
2. Den franska familjens Sverigeresa slutade i tragedi - men Naïa överlevde
3. Skarp kritik mot rewildingprojekt
4. Bäst hjälp till ungar + Fråga experten
5. Mina katter fick fruktansvärda avlivningar

BEST FRIEND

Cattia

Pengarna tillbaka om du och din katt inte blir nöjda!

Best Friend Cattia kattströ, bildar små effektiva klumpar och är tillverkat av naturliga material utan konstgjorda tillsatser. Produkten har en överlägsen förmåga att binda både vätska och lukt vilket håller kattlådan fräsch och luktfri.

Absorberar dålig lukt

Tassvänlig

Dryg

Prisvärd

Tjurfäktning tillåts i ny spansk djurskyddslag

■ Spanien har fått en ny djurskyddslag. Vilda djur på cirkus förbjuds, med de marina djur som i dag hålls får vara kvar tills de dör. Förbud att binda hundar utanför butiker och att sälja hundar och katter i fysiska butiker införs. De flesta katter som hålls inne ska steriliseras innan de är 6 månader. Men tjurfäktning får fortsätta, det ses som ett kulturarv. ✕

Gas i tuppäggs mäts

■ Varje år avlivs fem miljoner tuppkycklingar som föds vid kläckeri till ägg-närings i Sverige. Värpindustrin behöver dem inte. Inom ett dygn mals de ner.

En metod att könsortera innan äggen kläcks tas nu fram vid Linköpings universitet, LiU. Gasen i ägget ska mätas, för att se om det är en tupp- eller hönkyckling.

– Det här är inte enkelt. Vi påbörjade arbetet 2019, medan de flesta andra metoder har varit under utveckling betydligt längre. Det är små skillnader i sammansättningen av de gaser som äggen emitterar som orsakas av könets på den blivande kycklingen. Det krävs avancerad dataprocessning för att använda denna skillnad. Vi hoppas få lite mera tid för att utveckla vår metod till kommersialiserbar, säger Anita Lloyd Spetz, professor vid LiU och vd för Dansic AB. ✕

Inga undantag för ukrainska katter

■ Omkring 2 000 sällskapsdjur från Ukraina har kommit till Sverige med sina flyende ägare. Sedan 1 september gäller inte längre undantagsreglerna vid införsel.

– Ukraina har nu meddelat att det finns möjlighet för djurägare att uppfylla de krav som EU ställer för att resa med sällskapsdjur till länder inom EU, vad gäller rabievaccinering och intyg, förklarar Simon Löfgren, enhetschef Djurinförselenheten, Jordbruksverket. ✕

Vildsvin i svensk skog. Arkivbild.

Foto Magnus Olsson

Afrikansk svinpest i Sverige

■ Den fruktade virusjukdomen afrikansk svinpest, AFS, har kommit till Sverige. I skrivande stund har 46 vildsvin i trakterna kring Fagersta konstaterats smittade. Ett område på 1 000 hektar klassas som riskzon och har stängslats in.

Smittan drabbar vildsvin och grisar. Andningssvårigheter, skakningar och feber uppstår innan de avlider. Människor och andra djurarter drabbas inte.

– Det sker just nu en omfattande smittspridning i Europa. Det finns länder som har lyckats utrota sjukdomen och det är vår nationella målsättning, säger statsepidemiologen Karl Ståhl vid statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, i ett uttalande.

Viruset överlever länge i livsmedel som korv och skinka. Är det fryst eller rökt kan det röra sig om år. Landsbygdsminister Peter Kullgren har stort förtroende för myndigheternas förmåga att bedöma riskerna.

Varghybrider som sällskapsdjur i Sverige

■ Det kan finnas sällskapshundar som består av 95 procent varg i Sverige, avslöjar radioprogrammet Kaliber i P1. För att slå fast hur stor andel varg en hund har krävs ett DNA-test, men då varghundar oftast registreras som blandraser har ingen kartlagt hur många de är eller var de finns. Femte generationens korsning mellan varg och hund är tillåtet, då finns cirka 3 procent

– Sverige har lång erfarenhet av förebyggande arbete med djurhälsa och smittskydd. Berörda myndigheter, djurhållare och allmänheten är viktiga i detta arbete. Det är viktigt att den information som myndigheterna går ut med uppmärksammas och följs, säger han.

2007 upptäcktes det första fallet av afrikansk svinpest i Europa, och 2014 i EU. SVA konstaterar att ”sedan introduktionen till EU har smittan spridits kontinuerligt i vildsvinspopulationen med en hastighet om cirka 1–2 kilometer per månad och dessutom har ett flertal hopp i smittspridning skett där smittan plötsligt dykt upp flera hundra kilometer från tidigare smittade vildsvinspopulationer eller i grisbesättningar”.

LRF:s ordförande Palle Borgström kräver att 270 000 vildsvin skjuts, vilket är 90 procent av stammen. ✕

varg i hunden. Fast enligt Kalibers granskning kan det i Sverige finnas korsningar som är upp till 95 procent varg.

– Det starka rovdjursbeteendet hos varghundarna riskerar att skada andra hundar och människor. Börjar man plocka in vilda djur i våra hem, då är man farligt ute, säger Britt Forsén, artskyddsexpert på Naturvårdsverket, i Kaliber. ✕

Trubbnosar drabbas av övre luftvägssjukdomar

■ En studie av 450 000 hundar försäkrade i Agria under 2011–2014 visar att trubbnosiga raser var överrepresenterade och löpte högre risk att drabbas av sjukdomar i övre luftvägarna. Studien finansierades av en fond vid SLU och är gjord av bland andra Maria Dimopoulou och Åke Hedhammar. Totalt hade 13 raser, varav åtta var trubbnosiga, ökad risk att drabbas av övre luftvägssjukdomar. Raser var: engelsk bulldogg, japansk chin, pomeranian, norwichterrier, mops, irländsk

varghund, bostonterrier, fransk bulldogg, chihuahua, yorkshireterrier, cavalier king charles spaniel, boxer och mellanpudel. Studien visar också att franska bulldoggar med övre luftvägsdiagnos hade en kortare genomsnittlig livslängd – 3,6 år – än övriga hundar med övre luftvägssjukdomar. Studien heter ”The epidemiology of upper respiratory tract disorders in a population of insured Swedish dogs (2011–2014), and its association to brachycephaly”. ✕

Förbättring av EU:s djurskyddslagstiftning dröjer

■ Under hösten skulle EU:s nya reviderade lagstiftning för djurskydd presenteras. Det ser inte ut att ske. Ett öppet brev som fler än 600 djurskyddsforskare och veterinärer skrivit under med djurrättsfilosofen professor Peter Singer och schimpansetologen Jane Goodall i spetsen har skickats till EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen där hon uppmanas att hålla sina löften om att förbättra lagstiftningen för djuren i Europa. Miljardier djur berörs.

”Nuvarande djurskyddslagstiftning är mycket föråldrad och i brådskande behov av uppdatering i linje med vetenskapliga rön och samhällets förväntningar.” skriver

de. EU-kommissionen har åtagit sig att publicera fyra förslag under tredje kvartalet 2023 för att revidera djurskyddslagstiftningen som en del av Från jord till bord-strategin.

– Kommissionen måste snabbt visa förslag på en harmoniserad lagstiftning som skyddar djur och är i linje med folkhäls- och miljömål, säger Reineke Hameleers, vd för Eurogroup for Animals och hänvisar till de fem framgångsrika ECI där medborgare i hela EU skrivit under för förändring i konkreta djurskyddsfrågor. Förbud av pälsdjursuppfödning och införande av burfria system för alla lantbruksdjur är två. ✕

Onödigt lidande för möss i vanliga fällor

■ Vanliga slagfällor för mus medför ofta ett onödigt lidande med utdraget dödsförlopp. Revidera föreskrifterna så att dödande redskap för mus ska orsaka direkt medvetlöshet följt av död. Det föreslår Erik Ågren, SVA, Petter Kjellander, SLU, och Ulrika Alm Bergvall, SLU, efter att på Naturvårdsverkets uppdrag testat fångstmetoder. Även levandefångst av mus kan medföra ett onödigt lidande då musen riskerar att dö av stress i fällan.

Gör nya test av alla fångstredskap för mus som godkänts av Naturvårdsverket före 2013, skriver de och Johan Lindsjö, SLU, i Svensk veterinärtidning. ✕

Varje år skjuts minst 60 000 rävar av svenska jägare.

Foto: iStock

Ny jakt- och viltvårdsmyndighet?

■ Regeringen har tillsatt den särskilde utredaren Susanna Löfgren, länsråd vid Länsstyrelsen i Jämtland, för att senast 31 januari 2025 föreslå en ny jakt- och viltvårdsmyndighet som ”ska ansvara för viltförvaltningen på nationell nivå”. I uppdraget ingår även att utreda hur vargstammen ska hållas nere. ✕

Så många djurförbud i Sverige 2018–2022

■ Tidningen Travronden har i samband med bevakningen av lärlingen Tyler Mifsune, som fick djurförbud efter att blivit dömd för djurplågeri då han drivit en häst för hårt, sammanställt antalet djurförbud som länsstyrelserna delat ut. År 2018: 198 stycken. 2019: 204. 2020: 296. 2021: 237. 2022: 290. Förvaltningsrätten upphävde nyligen Mifsunes djurförbud. År 2018 upphävdes 21 djurförbud. 2019: 27. 2020: 26. 2021: 18 och 2022: 35. ✕

TEMA FISKSkyDD

FISKAR SAKNAR SKYDD

Vattenbruk och sjömat spås bli framtidens stora marknader. Stora satsningar sker i Sverige på blivande fiskuppfödningar. Fast fortfarande är kunskapen begränsad om dem som har huvudrollen: Fiskarna. De fiskarter som i dag föds upp för att bli livsmedel bedövas oftast med koldioxid innan slakt. En dokumenterat plågsam metod. Och för de viltfångade, som sejnen på fotot, är skyddet i princip obefintligt. Dock växer en ny syn på fiskarterna fram nu. Forskning pågår för att förbättra.

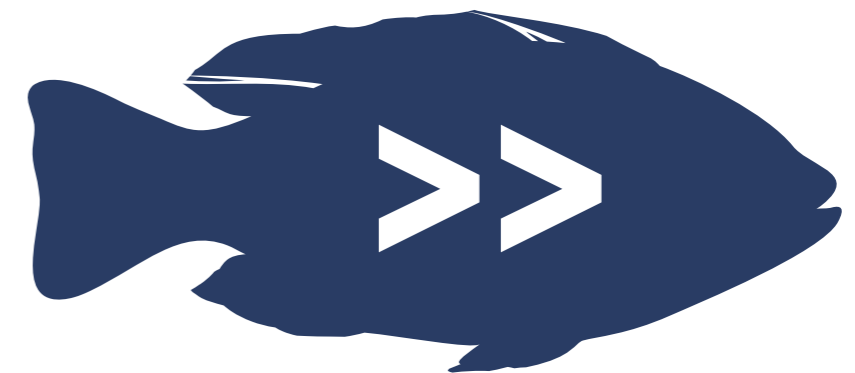

Foto: Janko Ferlic/Unsplash

Fiskars liv värderas lågt

Orden vi använder om fiskar speglar hur de värderas och behandlas. Flera fiskar värderas i dag lågt.

I gryningen den 16 december i fjol brast en av de genomskinliga akrylväggarna på ett av världens största fristående cylinderväggade akvarium. Det stod i en foajé i Berlin, var 15 meter högt och innehöll 1,5 miljoner liter vatten. I detta simmade 1 400 fiskar som tillhörde fler än femtio olika arter. De flesta förlorade sina liv den här kalla vintergryningen när cylinderväggarna plötsligt gav vika. Vatten, växter, splitter och tusentals fiskar för ut över golvet med sådan kraft att portarna brast och de forsade vidare ut på Karl-Liebknecht-Straße.

I en intervju med räddningspersonal som nyhetsbyrån Reuters gjorde på morgonen efter olyckan säger Adrian Wentzel, Berlins Brandkår, att det finns en massa skräp på våningsplan ett. "Man kan inte gå in där så vi har räddningshundar som söker igenom. 350 gäster har uppmanats att packa ihop och ta sig därifrån. Två har skadats lindrigt och förts till sjukhus. Vi har inte hittat några andra skadade", säger han.

När pressen rapporterade blev oftast vinklingen främst vilken oerhörd tur att ingen – människa – skadades allvarligt. De tusentals fiskindividernas skador och död räknades inte riktigt i den initiala nyhetsrapporteringen. Trots att det tidigare gjorts reportage om hur fiskarna introducerades i tanken, hur vissa handmatades och att de viltfångade sattes i karantän i den underjordiska bassäng som låg i källaren. De 630 fiskar som befann sig i en underjordisk källartank i väntan på att placeras i akvariet klarade sig och fördes till andra anläggningar.

– De olika uttalandena kring den här händelsen visar tydligt på hur vi ser på fiskar och vilken låg status de har. Debatten skulle sett helt annorlunda ut om det var ett stort antal däggdjur på en djurpark

som dog i en olycka. Empatin för fiskar är anmärkningsvärt låg och det här är bara ett ytterligare exempel som visar det. Vi utsätter fiskar för saker som vi aldrig skulle tillåta för däggdjur eller fåglar, säger Emma Brunberg, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige.

I föreskrifterna hos Jordbruksverket och i myndighetens information som vänder sig till privatpersoner används ordet "prydnadsdjur" om fiskar. En ingress lyder: "Du som har akvarium måste följa djurskyddsreglerna för akvariefiskar. Reglerna gäller akvariefiskar och andra vattenlevande prydnadsdjur som hålls för sällskap och hobby i akvarium." Prydnad innebär att något är till som dekoration eller utsmyckning. Det för inte tankarna till ett levande väsen med känslor och behov. Fiskar har genom historien ofta setts mer som ett prydnadsdjur än ett sällskapsdjur – i akvarium i hem, hotellfoajéer

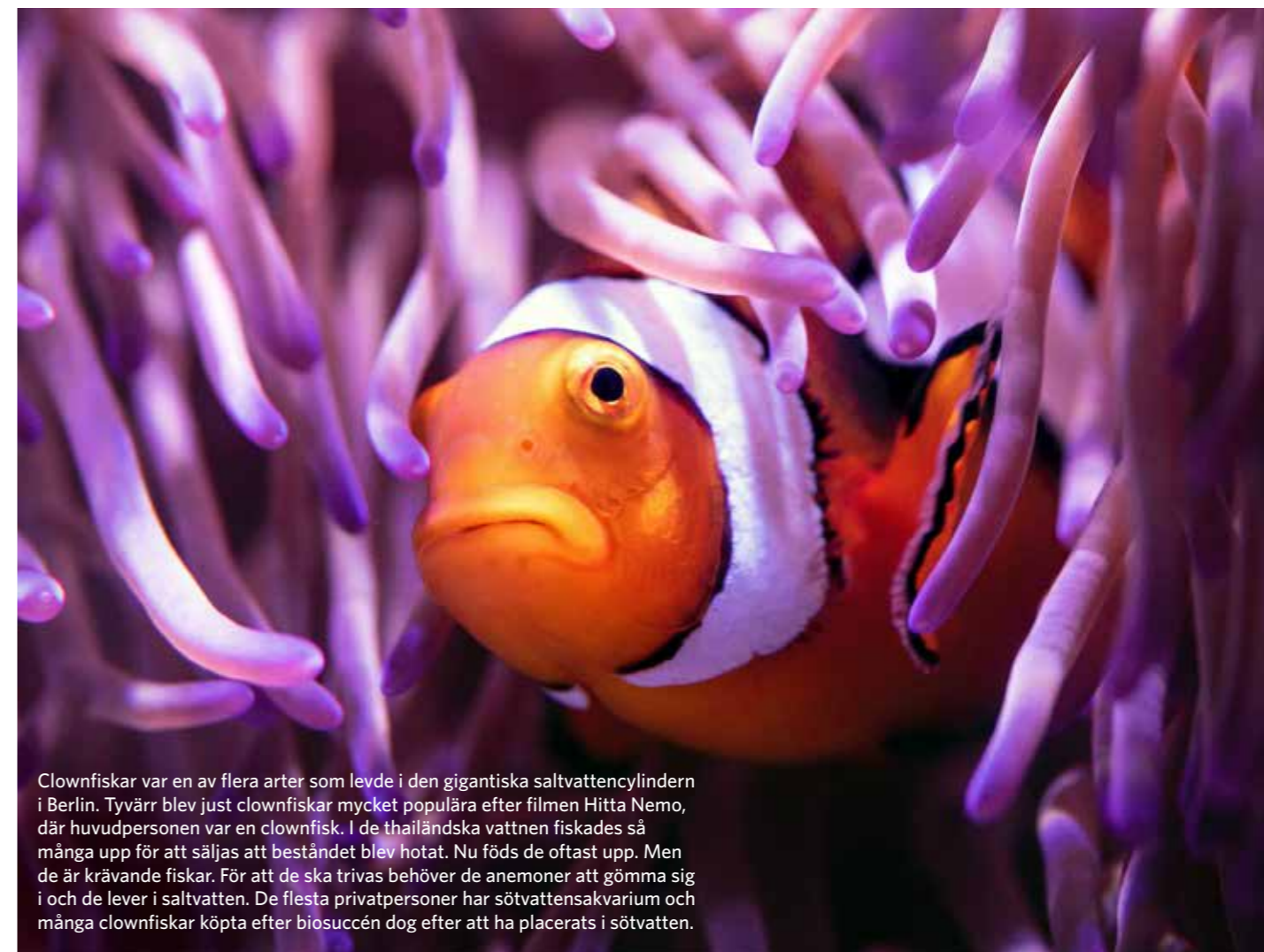
"Vi utsätter fiskar för saker som vi aldrig skulle tillåta för däggdjur eller fåglar."

och på restauranger blir de oftast ett slags simmande färgglad mobil inredningsdetalj. Redan för tusen år sedan fångades Carassius auratus, guldfisken, in och domesticerades. Det skedde i Kina. Genom avel fick de sin brandgula guldfärg på fjäll och fenor. I dag är guldfisken bland de mest populära djuren i akvarium och dammläggningar, enligt akvariehemsidan Zoopet, och beskrivs på flera sajter och av handlare just som en prydnadsfisk.

– Vilka ord vi använder spelar roll; att vi håller "prydnadsfiskar" och vi "odlar" fisk för matproduktion kommer att påverka hur vi ser på fiskar. De lever i en annan värld och vi har svårt att läsa deras beteende och uttryck, jag tror att en stor del av den låga empatin för fiskar ligger i att gemene man inte förstår dem, säger Emma Brunberg.

Samma linje var djuretikern Helena Röcklinsberg, docent på institutionen för husdjur och miljö vid SLU, inne på under webinarier Djurskydd för fiskar vid slakt – problembild och möjliga lösningar, som hölls för några år sedan av Djurens Rätt. Hon resonerade i sitt föredrag Kan vi strunta i fiskarnas känslor – för att vi inte känner för dem? just kring vilket ansvar människor har att behandla även de djur vi inte känner så väl med empati.

– Givet att empati är etikens grund, är det möjligt att utvidga etiken till dem vi har svårt att känna med? Och är det då lite extra svårt när det handlar om fisk? Är det inte lite knepigt när det handlar om sådana här slemmiga djur som är svåra att

Clownfiskar var en av flera arter som levde i den gigantiska saltvattencylindern i Berlin. Tyvärr blev just clownfiskar mycket populära efter filmen Hitta Nemo, där huvudpersonen var en clownfisk. I de thailändska vattnen fiskades så många upp för att säljas att beståndet blev hotat. Nu föds de oftast upp. Men de är krävande fiskar. För att de ska trivas behöver de anemoner att gömma sig i och de lever i saltvatten. De flesta privatpersoner har sötvattensakvarium och många clownfiskar köpta efter biosuccén dog efter att ha placerats i sötvatten.

förstå, och vars mimik vi inte kan dela och alla de andra aspekterna som gör att det känns som en väldig distans mellan oss och fiskar?

Jo, så kanske det är, men vi har trots det ett etiskt ansvar för dem. Det kan inte, som filosofen Cora Diamond slagit fast, vara så att de enda varelser vi har ansvar för är de vi älskar, utan vi har etiskt ansvar för alla kännande varelser att vi inte behandlar dem så att de har en god välfärd.

– Enligt Diamond har vi ett etiskt ansvar inför fiskarna då vi förstår att de kan vara offer för orättvisor, och vi kan visa dem en "loving attention" utifrån vår insikt om vår egna och med fiskarna delade sårbarhet, sa hon.

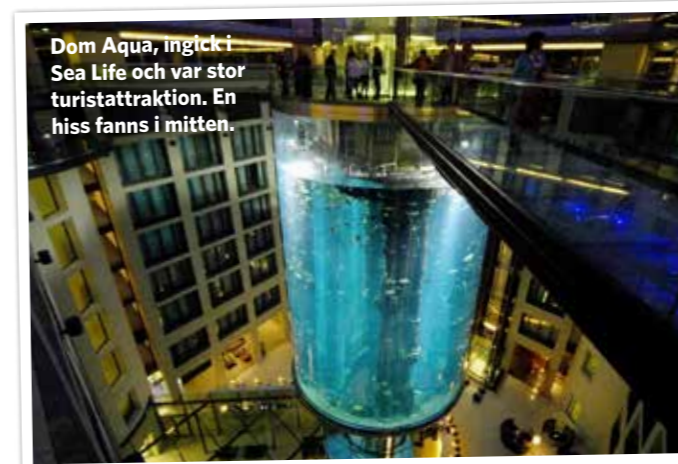
Under samma webinarium talade fiskforskaren Albin Gräns,

docent på institutionen för husdjur och miljö vid SLU. Han lanserade begreppet fiskskam. En skam som nog många delar. Han visade en bild på två pojkar som satt på en brygga. Det var sommar och de fis-

kade. Båda log. På kroken hängde en fisk. En idyll.

– Om de kroat upp en kanin och dränkt den, hade det inte varit en idyll. Nu ses inte detta som djurplågeri, eftersom "det är ju bara en fisk", sa han.

– Om jag ser till mig själv har jag goda minnen från när jag var barn och ute och fiskade. När jag tänker på vad jag gjorde då, utan att veta bättre, när man skar halsen av fiskar man dragit upp, så var ju det djurplågeri och jag vill inte se mig själv som en djurplågare. Så tror jag det är för många av oss. Man känner en skam. I dag talar man om flygskam, men det finns kanske också en fiskskam som håller tillbaka utvecklingen av djurskyddet för fiskar. Om fiskar är så kännande som de är så borde man inte ha utsatt dem för det man gjort. ✘

Dom Aqua, ingick i Sea Life och var stor turistattraktion. En hiss fanns i mitten.

Foto: Imago/TT

Foto: News Øresund

124 miljarder uppfödda fiskar slaktas – varje år

Ofta räknas mängden fiskar i ton. En studie från Cambridge University visar att 124 miljarder fiskar föddes upp och slaktades 2019. Dubbelt så många som alla fåglar och däggdjur tillsammans.

Även om det sedan länge är känt att fiskar är kännande varelser så mäts produktionen fortfarande som biomassa snarare än i antal individer. Det skrev fyra forskare från Cambridge university i studien Estimating global numbers of farmed fishes killed for food annually from 1990 to 2019, som publicerades i början av året.

I studien räknar forskarna om de slaktade fiskarnas vikt till antal fiskindivider och kommer fram till den svindlande siffran att minst 124 miljarder uppfödda fiskar slaktades under 2019 för att bli livsmedel åt människor. Därtill kommer alla de fiskar som avlidit innan de skulle slaktas och de som använts till foder.

”Våra uppskattningar tyder på att fiskarna inom fiskuppfödningen nu är fler än de 80 miljarder fåglar och däggdjur som

varje år slaktas för att bli föda. Merparten av fiskuppfödningen sker i Asien”, skriver forskarna och konstaterar att inhumana slaktmetoder orsakar lidande.

”70–72 procent omfattas inte av något rättsligt gällande djurskydd och färre än 1 procent har något fiskspecifikt rättsskydd vid slakt. De globala certifieringssystem som finns för hur fiskar ska behandlas vid slakt omfattade endast 2 procent av de uppfödda fiskar som slaktades under 2013–2015”, enligt studien.

I artikeln Stort lidande i fiskodlingar – som gått om köttindustrin i storlek skriver Natursidan.se att sjukdomar, lössangrepp, social stress och aggression är några av de kända problem som finns hos de fiskar som föds upp. Bristfällig hantering och transport, fiskar som inte får utlopp för sina

naturliga beteenden och inhumana slaktmetoder utan bedövning är andra kända problem inom dagens fiskuppfödning.

Cambridgeforskarna Alison Mood, Elena Lara, Natasha K Boyland och Phil Brooke som utfört studien rekommenderar FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation, FAO, att samla in och publicera statistik för de fiskar som ingår i all fiskuppfödning och då ange siffror för antalet fiskindivider, inte räkna dem efter deras vikt, för att underlätta bedömningar av djurens välfärd.

”Vår studie visar att det finns en avsevärd potential för att förbättra välfärden för uppfödda fiskar genom att införa detaljerad fisk- och artspecifik lagstiftning.

Inför frivilliga standarder som ska ses till att efterlevas, fortsatt forskningen och inför branschpraxis” uppmanar de. ✕

”Sätt stoppdatum för koldioxidbedövning”

Jordbruksverket ser över slaktreglerna för fisk. Men arbetet har pausats på grund av smittspridningen av afrikansk svinpest.

Alla djur som hålls av människor i Sverige måste bedövas innan avlivningsögonblicket vid slakt. Avblodning genom ett snitt i strupen är avlivningsmetoden för fiskar och än så länge är koldioxid den vanligaste bedövningsmetoden. Men koldioxidbedövning stressar fiskar. Alla som inte varit ute på en fiskuppfödning och sett hur bedövningen går till i praktiken har kunnat se filmer som fiskforskare visat på webinarier och seminarier. Det är plågsamt att se.

Fiskarna vrider sig och sprattlar paniskt för att komma ur det koldioxidmättade vattnet. Ibland pågår kampen i tio minuter, ibland ännu längre.

5 kap. 1 § Djurskyddslag (2018:1192) säger att: ”När djur förs till slakt eller när de slaktas, ska de skonas från onödigt lidande och obehag. Detsamma gäller när djur avlivs i andra fall. (- - -) Ett djur som slaktas eller i annat fall avlivs genom avblodning ska vara bedövat. Innan djuret är dött får inte några andra åtgärder vidtas.”

Djurskyddsförordningen (2019:66) slår fast att ”När slakten eller avlivningen utförs med en metod som kräver att djuret först måste bedövas, ska bedövningen ges så att djuret snabbt blir medvetslöst. Medvetandet får inte återkomma.”

Men hur går det här ihop? Fiskar far illa av att långsamt kvävas av koldioxid, ändå uppfyller koldioxidbedövning lagstiftningen. Sara Gabriellsson är djurskyddshandläggare på Djurvälståndsenheten hos Jordbruksverket.

– Vi jobbar för tillfället med att se över den mer detaljerade lagstiftningen på detta

område, svarar hon och berättar att två av hennes kollegor, samt juristerna, på avdelningen som arbetar med föreskrifterna om slakt och avlivning just nu på grund av smittspridningen av afrikansk svinpest fått pausa arbetet med föreskrifterna.

– Förhoppningsvis kommer de snart vara tillbaka i linjearbetet och kunna prioritera denna fråga.

Skulle det vara möjligt att med hänvisning till fiskarnas välfärd helt stoppa koldioxidbedövning och tillfälligt låta fiskuppfödningen sättas på paus till dess att en fungerande bedövningsmetod hittats?

– I dagsläget finns inga entydiga alternativ som är djurskyddsmässigt säkra och genomförbara. Vi ser över djurskyddsreglerna för slakt och avlivning och fisk är en djurgrupp som vi ser på möjligheterna att reglera i det arbetet. En sådan ändring i föreskrifterna skulle då åtföljas av övergångsbestämmelser. Att förbjuda en teknik om det inte finns några andra genomförbara alternativ skulle få stora konsekvenser på många områden, svarar Sara Gabriellsson och Helena Eloffsson, chef för djurskyddsenheten på SJV.

När tror ni att en sådan ny metod eller kombination av metoder kan finnas?

– Det är en fråga som bör ställas till de som forskar på området. Vi är måna om att det satsas pengar och tid på frågan och vi vill se resultat snart.

Emma Brunberg, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige, deltar i ett nystartat forskningsprojekt för att hitta en skonsam

Emma Brunberg.

bedövning för varje fiskart. Hon vill se ett stoppdatum för koldioxid.

– Det är anmärkningsvärt att vi använder en bedövningsmetod som faktiskt inte uppfyller det djurskyddslagen säger. Problemet nu ligger i att vi faktiskt inte vet med vilken metod olika arter ska bedövas, men vi vet i alla fall att

koldioxid inte är en metod som ska användas. Därmed behöver vi sätta ett slutdatum för koldioxidbedövningen redan nu för att skynda på utvecklingen. Vi bör heller inte tillåta att nya arter hålls i Sverige, innan vi faktiskt vet hur de ska hållas och bedövas för att ha en acceptabel välfärd, säger Emma Brunberg. ✕

Så hålls svenskuppfödda fiskar

I Sverige föds främst regnbågslox, cirka 89 procent, och fjällröding, cirka 11 procent, upp för att bli livsmedel. De flesta fiskarna föds upp i nätkassar som flyter i vatten. Landbaserad uppfödning där vattenfyllda kar står på land håller ofta tilapia och afrikansk ålmal/clarias. Dessa fiskarter finns inte i det vilda i svenska vatten, utan hålls i sötvatten med vattentemperatur på runt 21–26 grader.

Slakt sker i stegen: bedövning, strupskärning och avblodning. Den görs oftast där fiskarna hålls. Majoriteten av all fisk som ska bli mat från svenska producenter bedövas med koldioxid. En tredjedel bedövas med elektricitet. Ett fåtal bedövas genom klubbning, ett slag i huvudet, och förlorar medvetandet, skriver SLU:s vetenskapliga råd för djurskydd i rapporten Bedövning vid slakt av fisk, som publicerades 2021.

Medvetandet ska mätas nu

Den stora svårigheten att få fram en bedövning som gör fiskar medvetslösa snabbt består i att se om fisken förlorat medvetandet. Nu satsas på ett nytt sätt: The fish box.

När detta skrivs har samarbetsprojektet mellan Djurskyddet Sverige och SLU precis startat. Fiskforskaren Albin Gräns utför undersökningarna, där hjärnaktivitet på fiskar som bedövats med elektricitet ska mätas. Metoden är en vidareutveckling av den elektrodhatt som sätts på fisken och mäter hjärnvågorna. Nytt är att fisken placeras i en låda, fish box.

– Vi har fått pengar för projektet, som kommer pågå i två år, från organisationen Open philanthropy för att utveckla en metod som kan användas för att validera och förbättra metoder för bedövning och avlivning av fisk. Målet är också att flytta forskningen från de statiska experimentella förhållandena i forskningslaboratoriet och utveckla en diagnostisk teknik som kan användas i kommersiella situationer. För att uppnå detta måste vi utveckla något som är bärbart, billigt, användarvänligt och tillräckligt robust för att klara de tuffa miljöer där fisk normalt slaktas. En fish-box, fisklåda.

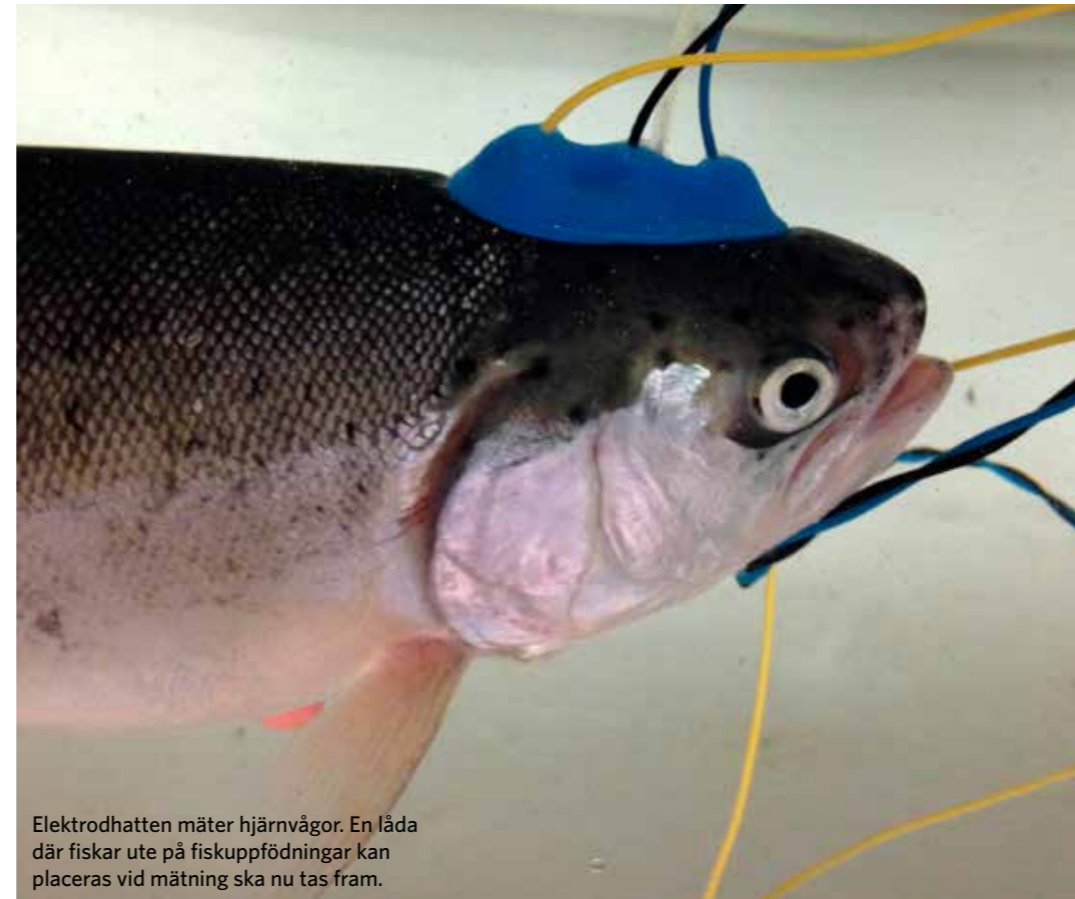
Hur ska undersökningarna gå till?

– De baseras på en icke-invasiv teknik, alltså en teknik som inte kräver att fisken behöver opereras eller få in något i sin

kropp. Tekniken har vi i forskargruppen utvecklat för att kontinuerligt registrera hjärnaktivitet, EEG. Via en skraddarsydd silikonkopp med elektroder som placeras ovanpå fiskens huvud kan vi bedöma om fisken är medvetslös, och därmed inte längre känner något, eller ej. I dag måste sådana EEG-mätningar utföras i en helt mörk laboratorielokal där vi också är beroende av dyr, känslig och skrymmande vetenskaplig utrustning. I projektet ska vi utveckla en robust fisklåda som innehåller EEG-elektroder som enkelt kan fästas med miniatyriserad teknik. Målet är något som är enkelt och billigt att använda i storskalig validering och vidareutveckling av olika bedövnings- och avlivningsmetoder för olika fiskarter av olika storlekar världen över.

Hos vilka fiskuppfödningar ska ni göra mätningarna? Har det varit svårt att få tillträde till fiskuppfödningarna?

– Intresset för att delta i försöken är stort och vi har planer på att utföra mätningar på en rad olika fiskarter på uppfödning-anläggningar både nationellt, i Europa och i USA. Vi skulle även vilja göra mätningar

Elektrodhatten mäter hjärnvågor. En låda där fiskar ute på fiskuppfödningar kan placeras vid mätning ska nu tas fram.

Foto: Jennifer Bowman

Albin Gräns.

ute på en eller flera fiskebåtar, men för tillfället är det oklart om det kommer att vara möjligt i projektet.

Varför är det svårt att mäta hjärnaktivitet hos fisk?

– Svårigheterna ligger både i att få mätningar av hög kvalitet och i att tolka mätningarna på ett noggrant och korrekt sätt. Även om vi har

jobbat med detta under flera år så finns det fortfarande mycket kvar att lära, säger Albin Gräns, som även driver flera andra fiskvälfärdsprojekt.

– Det är ett par Formas-finansierade projekt där vi försöker utveckla och förfina olika typer av hållning, hantering och avlivning av fisk. Jag driver också ett projekt där vi försöker utveckla nya slaktmetoder för en typ av mal. Mal är en viktig fiskart som föds upp framför allt i södra USA. Dessutom är jag med i ett par olika projekt där vi försöker utveckla slaktmetoder för olika kräftdjur och för vildfångad sill.

Vilka typer av slaktmetoder ska ni pröva att utveckla för olika kräftdjur respektive för sill?

– Även här har det varit fokus på elbedövning. Dock tyder resultaten från våra

första tester på signalkräftor och havskräftor på att dessa djur är väldigt motståndskraftiga mot elektriska fält. Om det beror på att skalen fungerar som ett skydd eller något annat vet vi inte ännu. När det kommer till sillfisket så fastnade vi lite i det faktum att majoriteten av den sill som fångas av stora kommersiella trålare redan är död när den kommer ombord. Var, när och varför de dör är ännu inte känt. Därför kommer vi i framtida projekt fokusera på utveckling av skonsammare fångst- och hanteringsmetoder för större fartyg och eventuellt gå vidare med bedövning på mindre båtar där överlevnaden är högre.

I slutet av 2022 beslutade EU-kommissionen att skapa ett referenscenter för fiskar som föds upp i livsmedelsindustrin. Har det hunnit påverka välfärden för fisk på något sätt?

– Jag kan inte påstå att jag redan märkt någon effekt av att EU-kommissionen beslutat att skapa ett referenscenter för fiskar, men generellt så ökar intresset för både fiskars och kräftdjurs djurvälstånd hela tiden. Speciellt upplever jag att frågor rörande avlivning av kräftdjur diskuteras livligt i Storbritannien. ✘

Så räknas fiskarna i världens vatten

Det globala uppslagsverket FishBase har just nu 35300 fiskarter. Varje år upptäcks 200 nya.

– **Alla är inte** helt nya, utan oftast upptäcks att vad man tidigare trott vara en art i själva verket är flera snarlika arter. Inga arter är ju egentligen ”nya”, utan har funnits där hela tiden – vi har bara inte känt till dem, säger dr Michael Norén, Naturhistoriska riksmuseet.

Michael Norén.

Naturhistoriska museer, universitetsforskare och kraftbolagskonsulter är oftast de som upptäcker okända fiskarter. De senare som del av miljökonsekvensbeskrivningen när bolaget vill bygga vattenkraft i tropikerna.

– Europa och Nordamerika är välstuderade, när nya arter hittas här rör det sig i stort sett alltid om att vad man trodde var en art består av flera mycket snarlika arter, som ofta endast kan skiljas åt med hjälp av DNA-analys.

Områdena med högst andel okända arter är de delar av korallrev som är så djupt ner att de är svåra att dyka till, floder i tropikerna, eftersom de inte påverkats av istiderna utan är så gamla att nästan varje flod har unika fiskarter, och i djuphavet. Hårda diktaturer och krigsområden kan också ha okända arter.

– De flesta okända fiskarter finns där det av någon anledning är svårt för fors-

kare att söka efter dem – för djupt eller för farligt.

Hur söker man efter okända arter?

– Oftast tar man upp allt man kan och går sedan noggrant igenom fångsten. Om det är någon fisk man misstänker är obeskriven, som det kallas, så gör man en mycket noggrann jämförelse mot alla kända

arter. Om man efter jämförelse kan säga att detta är en ny art så deponeras minst ett exemplar i ett museum för att bevaras för evigt. En detaljerad beskrivning av fisken görs och den får ett vetenskapligt latinskt namn. Arten blir därmed officiellt känd.

Kan det finnas obeskrivna arter i svenska vatten?

– Sverige är väl genomsökt, men jag skulle bli förvånad om det inte fanns någon. Kanske lever den i svårstuderade habitat, som sprickor i berget på djupt vatten, eller är så lik någon annan, känd, art att de bara kan skiljas åt via sitt DNA.

Vilka fiskarter fascinerar dig mest?

– De som har anpassningar till extrema miljöer; hög temperatur, stort djup eller hårt strömmande vatten. Det finns vita blinda fiskar som bor i så hårt forsande vatten i Kongofloden att de bara kan leva i skydd

under stora stenblock. Lämna de sitt skydd slår vattenströmmen ihjäl dem. ✘

Hon umgås med mörtar

Människor bär på en längtan att få vara med fiskar. Det är filosofen och författaren Jonna Bornemark övertygad om. Tre somrar i rad har hon skapat en unik relation till mörtarna i sjön vid sin sommarstuga.

En som skapar mervärde i mörtarnas miljö – det vill Jonna Bornemark vara.

– Eftersom jag tränar mina hundar och rättor belöningsbaserat, varför inte göra på samma sätt med mörtarna som vi sett varje sommar i sjön? Jag tog reda på vad de åt naturligt, mörtar är karpfiskar så jag köpte karpfoder i en butik.

Hon började direkt vid bryggan.

– Mörtarna simmade runt våra händer och fötter. Efter en sommars träning tyckte de det var okej. I slutet av andra sommaren föredrog de att vi kom ut i vattnet till dem. Jag testade att simma ut för att se hur långt de följde med och det var en trettio meter. Längre bort blev nog för långt ifrån deras trygghetszon.

Belöningsbaserad träning går ut på att erbjuda något som någon annan vill ha, och denne ger tillbaka något man själv vill ha. Ett slags ömsesidig symbios.

– Jag gav dem mat och önskade få en relation, säger Jonna Bornemark, professor i filosofi vid Centrum för praktisk kunskap, Södertörns högskola, när vi talas vid en tidig förmiddag i mitten på september.

En relation fick hon. Hon har tänkt mycket på utrustningens betydelse: om vi möter fiskar med fiskespo och en krok, då är relationen redan organiserad utifrån det.

Foto: Malin Hoelstad, SvD/TT

Jonna Bornemarks apparatur var förutom henne själv och fiskmaten en gul flytring.

– Eftersom jag ville ha ut karpmaten i vattnet utan att den smulades sönder la jag den på huvudet. Flytringen hängde jag på för att inte sprattla för mycket. När jag på det sättet hade lite att bjuda på, var stilla och de fått vänja sig vid mig som ett posi-

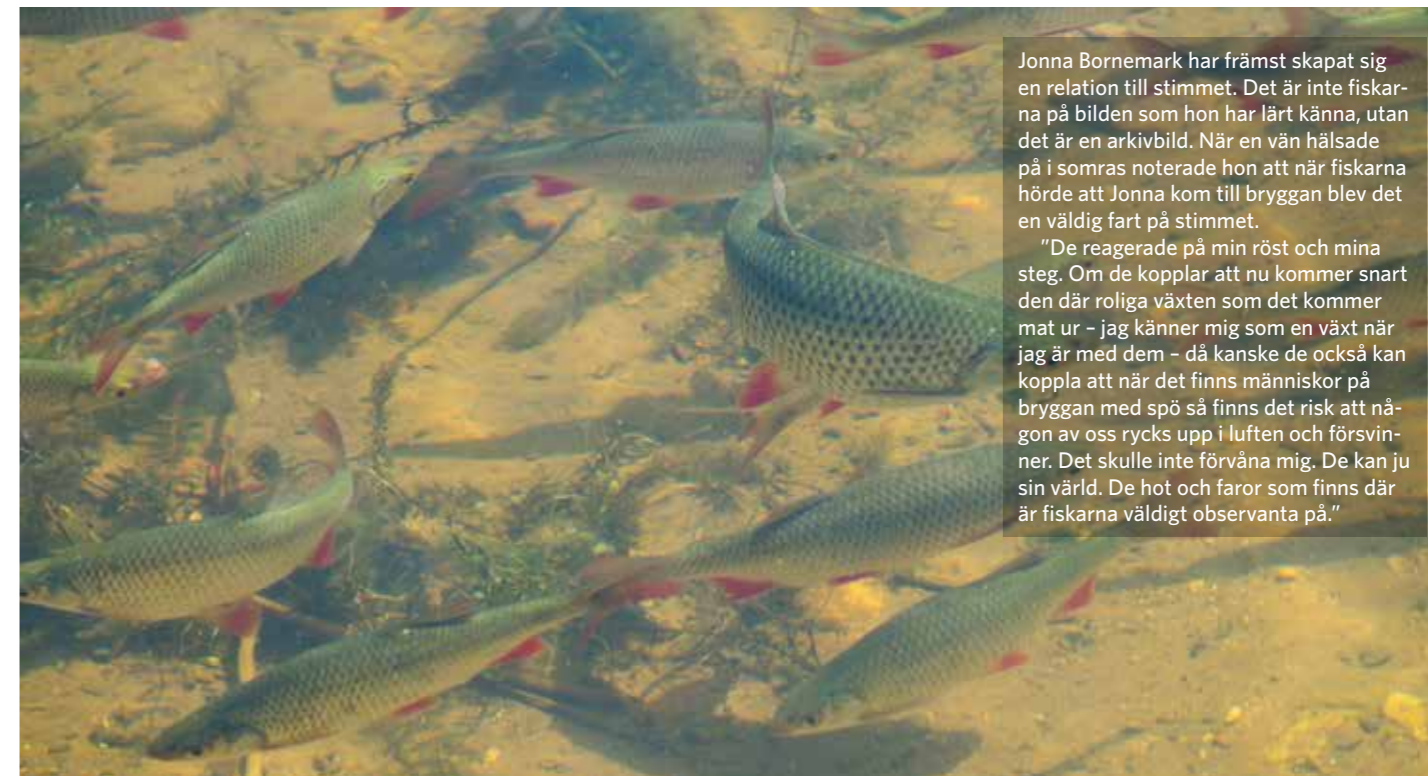
tivt tillskott – då var de väldigt intresserade att komma nära och undersöka. Det blir väldigt mycket kroppskontakt, men jag har som regel att de alltid får komma till mig. Fiskar mår inte så bra av att bli klappade, men om de självmant stryker sig mot mig, då tänker jag att de kan hantera sina egna kroppar. Så det hindrar jag inte!

Kan du urskilja dem som individer?

– Några. Det är en som är störst, någon som har en vit fläck på sig, men det är egentligen stimmet som jag lärt känna och har en sorts relation till. Mörtarna turas om att vara modiga och ta sig närmre. Så bygger de upp relationen tillsammans, tills de alla kan vara nära. Individerna spelar ju roll eftersom det är en individ som vågar ta sig lite närmare, och lite närmare.

Uppfattar du dem som nyfikna?

– Absolut, och framför allt är det djur som letar efter mat och undersöker sin värld. Vi har försökt träna dem så att folk ska kunna bada utan att bli alltför övervämmade av mörtar. Vår gula flytring har varit tecknet, när den finns med då finns mat. Mörtarna får en chans att tänka: ”nu är det en människa här, men utan ring – då finns det ingen mat”. De simmar förstås fram och kikar för människor intresserar dem, fast de simmar snart bort igen. Men när ringen är med då vet de att det blir mat. Det märks tydligt att de lärt sig

Jonna Bornemark har främst skapat sig en relation till stimmet. Det är inte fiskarna på bilden som hon har lärt känna, utan det är en arkivbild. När en vän hälsade på i somras noterade hon att när fiskarna hörde att Jonna kom till bryggan blev det en väldig fart på stimmet.

”De reagerade på min röst och mina steg. Om de kopplar att nu kommer snart den där roliga växten som det kommer mat ur – jag känner mig som en växt när jag är med dem – då kanske de också kan koppla att när det finns människor på bryggan med spö så finns det risk att någon av oss rycks upp i luften och försvinner. Det skulle inte förvåna mig. De kan ju sin värld. De hot och faror som finns där är fiskarna väldigt observanta på.”

det. Jag tänker att hela processen är ett lärande.

Lärandeprocessen inbegriper även Jonna och hennes barn.

– Min son ville väldigt gärna ta tag i fiskarna, och blev frustrerad när han inte fick. Men på samma sätt som när man lär barn att inte dra katter i svansen, så lär vi dem att när vi är med mörtar så är det fiskarna som avgör om de vill stanna. Det är en socialiseringsprocess: hur umgås man med er?

Är det något som har förvånat dig i din relation till mörtarna?

– Ja, väldigt mycket.

I slutet av första sommaren tänkte jag att nästa sommar får vi väl börja om från början och lära känna varandra igen. Men redan i juni andra sommaren kunde de lika mycket som de kunde nio månader tidigare. De kom ihåg allt! Så vi bara fortsatte. Det är alldeles uppenbart att vi bygger en kultur tillsammans. Det finns ett väldigt tydligt minne. Nu tänker jag mycket på hur det kan se ut om tio år? Mörtar kan bli 25 år. Lärandet sker i stimmet, även om individerna byts ut har de lärt sig av varandra.

Relationsbyggandet påverkar även de andra fiskarna i sjön.

– Den här sommaren kom en abborre och hovrade runt oss. Den var nog inte intresserad av maten, utan av mörtarna, fast lite för liten för att äta upp dem. Ändå så simmade den runt oss. Ibland gömde den sig under oss. Den hade ju inte lärt sig vad jag var för någon, utan

hakade bara på mörtarna, och utgick från att det här är något som vi inte behöver vara rädda för.

I slutet av sommaren kom stormen Hans och lämnade övervämmingar efter sig.

– Sjön förändrades.

Det kom in nors eller siklöja, små silvriga fiskar, som rörde sig på ett helt annat sätt. Jag kan inte se fiskarna i vat-

net om inte solen ligger på, utan såg bara hur de rörde sig vid ytan, och det tog ett tag innan jag insåg att de här stimfiskarna är ju inte mörtarna. De var lite kvickare i vändningarna, inte lika tillvanda till mig, men de ville ändå ha samma mat. Det var intressant att notera att jag fått ett kroppsligt minne av hur mörtarna rör sig. Jag får

”Redan i juni andra sommaren kunde de lika mycket som de kunde nio månader tidigare. De kom ihåg allt! Så vi bara fortsatte.”

ju ständigt ny erfarenhetsbaserad kunskap om livet i sjön och en relation till dem som lever där.

Är du i sjön varje dag på sommaren?

– Ja, jag kan inte låta bli. Den här sommaren har jag badat trots att det var kallt. Men nu har jag bestämt mig för att köpa en våtdräkt. Man måste ligga hyggligt still för att inte skrämma bort dem.

Häromdagen talade hon om sportfiske – en aktivitet hon inte har någon förståelse för.

– Jag kan förstå att man fiskar för att man behöver mat, och kan, trots allt, inte klandra människor som gör det. Men att kasta i en krok, dra upp en fisk, titta på den och sen släppa ut den: det tycker jag faktiskt är bestialiskt. Alla som fiskar säger ”det är så lugnt och skönt och en naturupplevelse”. Ja, som innebär att du ska dra upp en annan varelse ur dess element, stoppa en krok i deras känsliga munområden och dra. Vad är det för en upplevelse egentligen? Någonstans finns ett begär att få vara nära fiskar. Men varför göra på detta viset? Vi kan ju umgås med fiskarna på ett mycket trevligare sätt, som inte går ut på att göra illa dem.

Tror du att den typen av sportfiske har sitt ursprung i en längtan att vilja vara nära fiskar?

– Ursprunget är den praktik som kommer ▶

En abborre insåg genom att observera mörtarnas tillit till Jonna Bornemark att hon inte var farlig. Från människor har hon ibland fått höra: "Men det förstår du väl att det inte är dig de är intresserade av - de vill ju bara ha maten!"
 - Vad gör det? Det är ju jag som kommer med maten, och tillför dem något positivt. Så bygger man ömsesidiga relationer, svarar hon då.

Foto: iStock

ur att fånga och äta dem. Fiskat har människor gjort i urminnes tider. Men sedan har detta blivit förvridet nu när vi får mat på annat sätt. Det är som att fiska är den enda praktik vi verkar ha om vi ska vara en del av det här systemet ute i naturen. Men vill vi vara med i naturen då får vi fråga oss vilken del vill vi vara? Vill vi vara ett hot, nu när inte ens rovdjursdriften är det primära utan det primära är att få vara med? Vi kan ju välja. Vill vi vara med får vi ha något att bjuda på. Man går ju inte in på en fest med en batong som man slår folk i huvudet med och känner att man är en del av festen - det är inget bra sätt att få vara med, säger Jonna Bornemark och konstaterar samtidigt att vi står i den kulturtradition vi står.
 - Praktiker som förändras, det tar sin tid. Jag gör en variant att hitta en ny. Vi kan odla en nyfikenhet. Det som är så fascinerande med mört är att de finns överallt. I varenda liten insjö. Det är djur som vi har tillgång till, och kan skapa relationer med.
Nu är det höst. Du är åter i Stockholm. Saknar du mörtarna i Dalarna?
 - Ja, jag blir genuint glad av att ha dem nära, det är något sinnligt när de kommer nära kroppen. En glädjeskjuts.

Innan hon lämnade dem frågade hon några fisketologer hur hon skulle göra med fodret inför hösten.
 - Jag matar ju upp fiskarna under sommaren och blev orolig för att jag kanske skulle störa ekosystemet. Men det tyckte inte de jag pratat med, utan såg det mer som att jag booster upp ett ekosystem. Dock är det viktigt att tänka på att om man är vid en sjö bara på sommaren måste man trappa ner matgivorna successivt i slutet av sommaren så att fiskarna är vana vid att de själva behöver söka mat till hösten.
Tror du att fler kommer att skapa relationer till fiskar utifrån fiskarnas villkor?
 - Ja! Intresset för detta är enormt. Jag var med i radions Naturmorgon i lördags och talade om de mörtar jag mött. Jag föreläser ofta, mörtarna passar in i temat på den bok som jag skriver på just nu och folk är väldigt intresserade. Det finns ett stort undanträngt mörtintresse! Det blir som en aha-upplevelse: Kan man ha DEN relationen? Wow! I det perspektivet blir sportfisket bestialiskt. När det kommer upp en praktik som visar att vi kan göra på ett helt annat sätt utan att skada någon, då infinner sig frågan: Men varför gör vi då så? Det verkar ju vara en helt förvriden mänsklig aktivitet. I vinter kommer ett stort

reportage i tidskriften Sveriges Natur om mig och mörtarna. Allt detta är goda nyheter för fiskarna: Vi håller på att upptäcka dem som levande kännande varelser.
 En upptäckt som kan få ringar på vattnet.
 - Det påverkar hur vi tänker kring alla fiskar; hur vi vill att de ska ha det i fiskuppfödningen, att de måste få bra miljöer i det vilda och kunna bygga livskraftiga stammar. Ju mer vi lär oss om och fascineras av fiskar, ju starkare relation vi får till dem, desto mer kommer vi att bry oss om dem. Jag fått höra av folk som bor på landet att det var någon som hade en relation med två braxar som han matade och en annan som matade en abborre varje dag. Alla dessa berättelser visar att naturen finns där för oss. Inte för att exploatera och utnyttja, utan för oss att leva i. Vi människor tycker om att ha relationer, vi behöver relationer, vi blir väldigt olyckliga utan relationer. Så, min ursprungsfråga är: Hur kan vi bygga positiva relationer? Hur kan vi ingå ömsesidiga symbioser? Vi är ju en del av den övriga naturen och vi har ingått i symbioser med andra arter genom åren. Vargarna sökte sig ju till oss. Det finns inget som hindrar att vi skapar positiva relationer till fiskar. Det är bara att börja! ✕

Klobbundna humrar på auktion

Det är tillåtet att binda humrars klor med gummiband. Trots att det hindrar hummern att försvara sig.

Stämningen var uppsluppen. Göteborgs Fiskauktions hummerauktion har blivit ett event. GP direktsände och vi följde sändningen. Årets första humrar skulle säljas, presskåren stod i en halvcirkel bakom auktionsmästaren och framför honom låg en papplåda med två levande humrar i. Några timmar tidigare hade de dragits upp ur vattnet vid Lysekil. Nu var klockan 7 på morgonen och budgivarna höjde buden i rasande takt. Humrarna som låg stilla där i lådan med gummiband om klorna stod i skarp kontrast till den upptrisade atmosfären omkring dem.

Och helt plötsligt var de sålda. 44 000 kronor kilot. De hade inget vatten i kartongen, men tidigare täckts av fuktiga tidningar.

- Alla humrar lever när de säljs, ingen skulle köpa en död hummer eftersom man då inte vet dödsorsaken. Att befinna sig ovanför vattenytan är ju inte optimalt för hummern såklart, men grundtanken är ju att den skall bli till livsmedel. Oftast rör det sig om mindre än ett dygn från fångst tills att den antingen kokas alternativt hamnar i ett akvarium, förklarar Linda Frithiof på Göteborgs Fiskauktion.

Gummibanden sätts fast av fiskaren och sitter kvar tills humrarna avlivas. Syftet är att de inte ska döda varandra. Utan gummiband hade de fått hållas i varsin låda.

- Ur ett miljöperspektiv är det inte rimligt att ta upp så mycket plats i en lastbil, risken är att vi behöver sätta in extra lastbilar för att få alla varor levererade till auktionen men också härifrån. Fler transporter blir mer utsläpp och en högre belastning för miljön.

Det är inte olagligt att hålla humrar med gummiband om klorna. Saken avgjordes 2014. Då kom kammarrättens dom efter att Limhamns Fiskrockeri överklagat Länsstyrelsen i Skånes och förvaltningsrättens beslut. I föreläggandet lyfte länsstyrelsen fram att

Hummer med gummiband. Till höger ett faksimil ur GP.

humrar enligt djurskyddslagen ska skyddas mot onödigt lidande och kunna bete sig naturligt. Gummiband runt klor omöjliggör detta, ansåg länsstyrelsen, som skrev att humrar bör hållas enskilt i vattenkar med rör att gömma sig i. Kammarrätten hänvisade till biologiprofessor Jelle Atema som intygade att det inte finns något vetenskapligt stöd för att det medför lidande för humrar med hopbundna klor. Inom djurskötseln måste en avvägning ske mellan djurskydds-

Ladda gratis ner rapporten här: www.crustaceancompassion.org

intresset å ena sidan och ekonomiska och produktionstekniska faktorer å andra, att följa länsstyrelsens föreläggande skulle göra det omöjligt för den enskilda butiksägaren att sälja levande hummer, slog Kammarrätten fast. Domen har blivit vägledande.

Fast synen på tiofotade kräftdjur, dekapoder, börjar ändras. I Storbritannien har organisationen Crustacean Compassion arbetat för att humrar och krabbor ska räknas som kännande

Första hummern såld - till priset 44 000 kronor

varelser i den brittiska djurskyddslagen. I fjol blev det så.

- Det vetenskapliga och juridiska erkännandet att de kan känna smärta innebär att de nu också bör skyddas i verkligheten. Humrar och andra dekapoder behandlas på sätt som skulle vara otänkbara för andra djur, inklusive att de kokas levande. Vi ser fram emot att fortsätta arbeta med myndigheter och industrin för att omsätta orden till åtgärder som skyddar dem från lidande, sa Claire Howard, Crustacean Compassion i ett pressuttalande.

I en rapport beskrivs vad dekapoder som säljs i Storbritannien utsätts för från fångst till avlivning. Att få klorna knäckta eller bortdragna medan de lever förekommer. Om gummiband runt klorna skriver de: "Även om klobindning är mindre invasivt så begränsar det avsevärt djuren från att utföra sina naturliga beteenden."

- Som levande marina djur bör deras specifika behov i alla stadier av livsmedels- och industriprocesskedjan uppfyllas. Att ignorera dem är ett övergrepp, säger Ben Sturgeon, vd Crustacean Compassion. ✕

Skydda din katt om något händer

Visste du att en tredjedel av Sverige katter lever oförsäkrade? Tillsammans med Djurskyddet Sverige vill vi ändra på det. En kattförsäkring skyddar din katt om något händer. Du behöver inte oroa dig för att betala hela veterinärkostnaden själv – utan din katt får alltid den hjälp den behöver om den blir sjuk eller skadad.

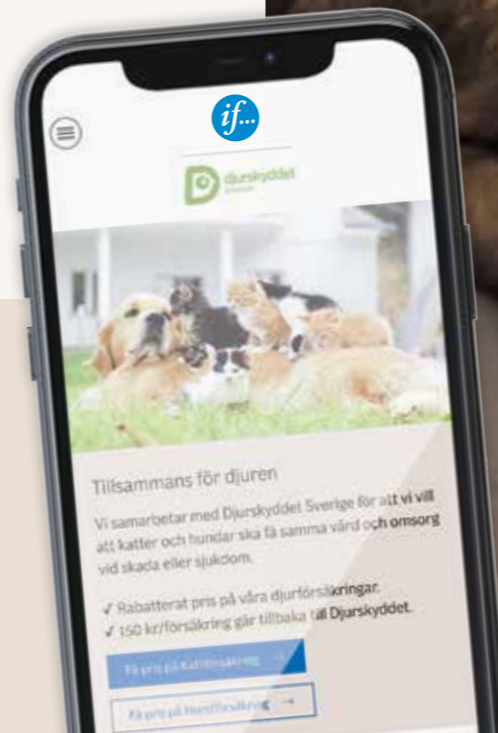
Vilken hjälp ingår i vår kattförsäkring?

- Fri sjukvårdsrådgivning via Djurens vårdguide om vilken vård din katt behöver – som 1177 fast för djur.
- Vi bjuder på 3 gratisbesök per år hos den digitala veterinären FirstVet.
- Samma veterinärvårdsbelopp under hela kattens liv, om den blir sjuk eller skadar sig.

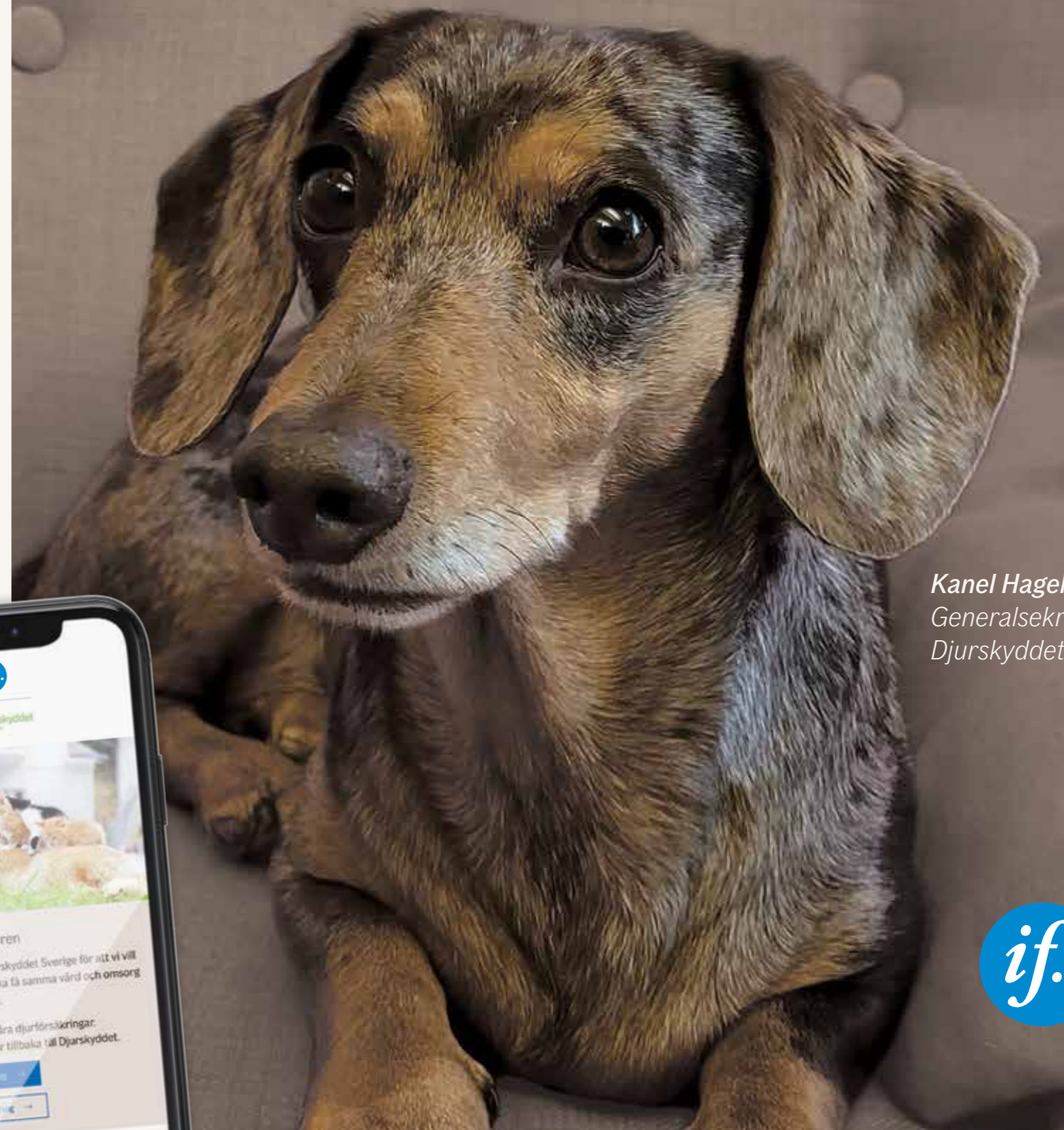
If är stolt samarbetspartner till Djurskyddet Sverige.

Skanna QR-koden eller gå in på if.se/djurskyddet för att läsa mer om vårt samarbete med Djurskyddet och hur enkelt du försäkrar din katt.

“Fy katten att inte fler av mina kattkompisar är försäkrade.”

*Kanel Hagelstedt
Generalsekretax
Djurskyddet*

LITEN FÖRENING MED STORT HJÄRTA

Tio aktiva medlemmar driver Djurskyddet Åsele i södra Lappland.
– Vi är väldigt stolta över vårt katthem, säger ordförande Marie Östlund.

På kylskåpet i Katthemmet Kurrlyans kök sitter lappar med scheman och rutiner för hur katterna ska skötas. Marie Östlund slår sig ned på en pinnstol. Det dröjer inte många sekunder innan katten Tiger, 5 år, dyker upp. Marie stryker honom över pälsen. Strax därefter kommer hans bästis Musse, 1 år.

– Men Musse, säger hon och skrattar när han hoppar upp i knäet och sträcker fram sitt huvud för att gnida det mot hennes hand. Musse och Tiger kommer från ett hem där de vanvårdades. De är väldigt sociala nu, men de var så rädda när de kom. Det gällde att ha stort tålamod och till en början sitta och umgås på håll. Nu har de varit här i fyra månader.

För ett år sedan blev Djurskyddet Åsele avhysta från marken som de arrenderat av Åsele kommun. I stället fick de möjlighet att hyra en närliggande tvårumslägenhet hos Stiftelsen Åselehus. Den ligger centralt i Åsele, och rymmer 16 katter.

Medlemmarna har byggt burar och inrett dem med hyllor i olika höjder. I badrummet glänser en nyinstallerad tvättmaskin och torktumlare.

– Det är en riktig lyx, något inte alla

katthem har. I den tidigare lokalen – byggnaden som nu används som kattkarantän – fanns varken vatten eller avlopp.

Tvårs över gården står baracken som Marie pratar om. Den är flyttad från den tidigare tomten och har plats för tio katter. Djurskyddet Åsele har jobbat för att bli mer synliga de senaste åren. De deltar i lokala evenemang och är aktiva på sociala medier. I takt med att verksamheten har vuxit, har också antalet omhändertagna katter ökat.

Katterna som lämnas eller fångas in har en brokig bakgrund. En del är övergivna. Andra är förvildade katter som levat hela sina liv utan ett hem. Marie berättar att det händer att de förvildade katterna skjuts av markägare, för att de inte ska bli för många.

En hemlös katt har särskilt etsat sig fast i minnet. Marie visar en bild på Greta, en grå, stor katt med ett tilltufsats yttre. Hon blev inte insläppt av andra katter i värmen i en ladugård. Och kattägaren tog

inte ansvar för det. Antagligen fick de som kom in i ladugården mat, tror Marie. Men inte Greta.

– Öronen och trampdynorna var förfrusna och lossnade inom kort. Det var fruktansvärt. Såren läkte och det kom nytt skinn på tassarna.

Men det värsta minnet har Marie från en kattkoloni i trakten. Djurskyddet Åsele hjälpte till att fånga in katter som under lång tid hade fått föröka sig okontrollerat.

– Där var det 30 års inavel. Alla katter såg exakt likadana ut.

En äldre person matade katterna med det som fanns att tillgå och ville bara väl, förmodar Marie. Djurskyddet Åsele fann även döda kattfoster och döda katter på platsen. Marie önskar att länsstyrelsen gjorde fler oanmälda

hembesök till djurägare som har fått klagomål för bristande djurhållning. Hon är besviken över att djurskyddshandläggarna i förväg meddelade en annan oanmäld kattägare när de skulle komma. På

"Det gällde att ha stort tålamod och till en början sitta och umgås på håll. Nu har de varit här i fyra månader."

Marie Östlund med Maybell, 13 år, i famnen.

Lek med Musse, 1 år.

9-åringen Nasse trivs bäst ensam.

grund av det förbättrade kattägaren tillfälligt djurhållningen innan kontrollen.

För att få reda på varför länsstyrelsen agerade så, ringer vi Annelie Grip Hansson, länsveterinär i Västerbotten.

Hon vet inte vilket fall som Marie Östlund syftar på, och kan därför inte svara på varför de inte gjorde en oanmäld kontroll i det aktuella fallet.

Men hon kan berätta om hur de generellt arbetar. Det finns en vägledning som exemplifierar olika allvarlighetsgrad som

gäller bristerna. I en bedömning väger de exempelvis in om de har tidigare erfarenhet av djurhållaren.

– De flesta ärenden åker vi inte ut på. Vi skickar informationsbrev och oftast med återkoppling så att djurhållaren förväntas ringa upp. Skickar vi ett brev, åker vi inte ut på kontroll. Då förväntar vi oss att den som tagit emot brevet åtgärdar. Det är vår erfarenhet att det har god effekt. Det är inte säkert att en fysisk kontroll har bättre effekt än ett informationsbrev. Folk kan återfalla i tidigare

beteenden oavsett, menar Annelie Grip Hansson.

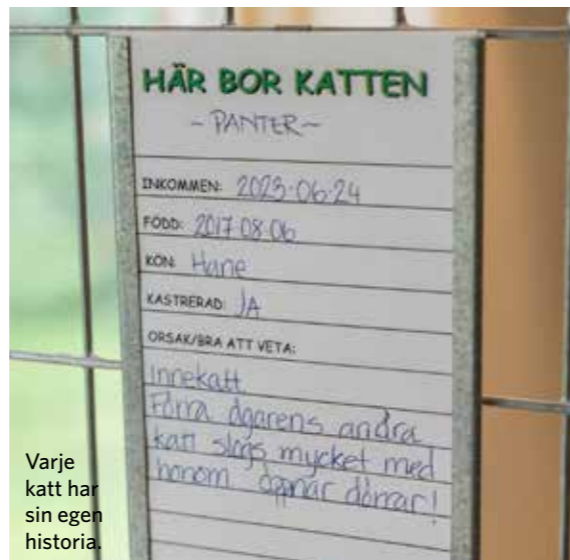
Marie Östlund är också kritisk till ett tillfälle då Djurskyddet Åsele hade klagat på misären som några katter levde i hos en person. Vid tillfället för anmälan var katterna inkvarterade hos Djurskyddet Åsele, med djurägarens medgivande.

På grund av att katterna hade blivit inhysta på katthemmet hävdade djurskyddshandläggarna att de inte kunde följa upp anmälan.

– Är man inte djurhållare, vilket personen inte är om han har lämnat ifrån sig

Djurskyddet Åseles röda kaninstall är en ombyggd vedbod.

Varje katt har sin egen historia.

Tiger, 5 år, uppskattar utevistelsen på altanen.

Från skygg till levnadsglad och nyfiken.

Tiger och Panther väntar på sina för evigt-hem.

Musse älskar att vara i centrum.

Hermelinkaninen Tiddeli, 1 år, är Maries egen.

Här tar medlemmarna gärna en kopp kaffe.

Föreningen dokumenterar katterna i en pärm.

djuren, då har vi inte rätt enligt djurskyddslagen att göra kontroll. I det fallet gjorde vi den bedömningen. Det är också en resursfråga, vi måste lägga insatserna där det gör mest nytta, säger Annelie Grip Hansson.

Länsstyrelsen gör enbart de insatser som de tror kommer hålla i en eventuell överklagan, poängterar hon och passar också på att berömma de ideella föreningarnas djurskyddsarbete. Men påpekar samtidigt att det är viktigt att gränsen mellan myndighetsarbetet och det frivilliga är tydlig. Det är inte enbart katter som överges. Även kaniner. I fjol tog Djurskyddet Åsele emot sju stycken. Av dem omplacerades fem, berättar Marie.

– De flesta kaniner har hamnat hos oss

på grund av okunskap. Folk vet inte att de förökar sig som kaniner.

Eftersom marknaden är mättad på kaniner är det svårt att hitta nya hem åt dem. Oftast lämnar djurägarna kaninungar till Djurskyddet Åsele eller släpper ut dem i det fria.

Ett par kilometer ifrån Katthemmet Kurrlyan visar Marie upp sin privata trädgård där föreningens elva kaniner bor. En del är utomhus i kaninburar, andra är i kaninstallet. Under sommarhalvåret får de utevistelse i den provisoriskt byggda hagen.

– Jag har fött upp kaniner, men det gör jag inte

längre, det finns för många kaniner. Folk släpper ut dem vind för våg nuförtiden. Det har ökat – framför allt de sista två åren.

Och detta trots att djurskyddslagen föreskriver att djur inte får överges.

– Lagarna är bra, men de följs inte, säger Marie och skakar på huvudet.

Hon har inte heller märkt någon skillnad på antalet hemlösa katter efter att lagen om registrering och id-märkning av katter trädde i kraft i januari i år.

– Här är det i stort sett likadant. Vi går ut med information för att fler ska tänka på det. Jag har till och med pratat med folk som vägrar

– Jag har fött upp kaniner, men det gör jag inte

"Ibland hotar djurägare med att avliva katten. Det är hemskt att de gör på det viset."

och säger att "myndigheterna ska inte veta någonting om vad jag har för djur", säger hon.

Föreningen hjälper ibland djurägare med omplacering eller med att hitta jourhem till katter, kaniner, sköldpaddor och råttor.

– Vi tar emot i mån av plats. Men i första hand vill vi att djurägarna ska annonsera själva. Ibland hotar djurägare med att avliva katten. Men där får man ha is i magen och känna efter om det ligger något bakom hotet innan man bestämmer sig för att ta katten. Det är hemskt att de gör på det viset.

Marie gillar sitt uppdrag som ordförande, och arbetet med djuren känns meningsfullt.

– Det är ju inte alldeles jätteenkelt – men det tror jag inte att det är för någon förening. Vi har turen att ha en styrelse. En

del föreningar har ju fått lägga ned för att de inte fått ihop folk. Vi skulle vilja ha fler volontärer, för att få lite semester ibland.

I februari hittade föreningen en volontär, en kattägare från Schweiz, via Volontärbyrån. Volontärbyrån är en ideell verksamhet som kostnadsfritt kopplar ihop volontärer med organisationer. Djurskyddet Åsele ordnade med en säng, så att personen kunde bo bekvämt i samma lägenhet som katthemmet är inhyst i.

Marie berättar att den schweiziska volontären var jätteduktig på svenska. Hon brukar besöka södra Sverige för att segla, men hade sökt plats via Volontärbyrån för att få se de norra delarna av landet. Väl på plats umgicks hon med medlemmarna i Djurskyddet Åsele.

– Hon skötte städning och matning på katthemmet. Alla Djurskyddet Åseles volontärer fick i stort sett ledigt från detta under tre veckor. Det var helt suveränt, säger Marie. ✖

Om Djurskyddet Åsele

Föreningen har tillhört Djurskyddet Sverige sedan 2011. Den har 50 medlemmar varav 10 aktiva. Inga anställda.

2022 tog föreningen emot 39 katter, varav 35 omplacerades. Verksamheten finansieras i första hand med bidrag från Djurskyddet Sverige. Därtill kommer gåvor i form av kattmat eller bidrag via swish. Föreningen samlar också in pengar på lokala marknader fyra gånger om året.

1 HITTA RESERVVÄGAR

Har du tänkt på vilka vägar du har till och från stallet? Om en skogsbrand eller översvämning inträffar vid din vanliga väg, vilka alternativa vägar har du att ta djuren därifrån? Ta reda på dem i förväg! Gå på dem med djuren innan katastrofen kommer.

2 FODERSPARA

Har du foder så att det räcker i några veckor? Bygg upp ett nödförråd. Samla vatten så att det räcker till alla dina djur i minst två veckor om ni skulle bli fast där ni är. Byt vattnet regelbundet. En hund beräknas dricka 0,5 dl per kg och dygn, ta reda på hur mycket alla dina behöver.

HJÄLP DJUR I STALL

Översvämningar. Skogsbränder. Stormar. Kriser kommer i olika former. Du som har djur i stall behöver förbereda dig. Här är fem tips.

Text Katarina Hörlin Foto Annelie Rudner & iStock Källor Ulla-Carin Lindkvist-Carlsson & Eva Ladberg, Blå Stjärnan

3 GE FÖRSTA HJÄLPEN

Din veterinär kanske inte kan rycka ut direkt vid en naturkatastrof. Ha ett första hjälpen-kit hemma och gå gärna en kurs i första hjälpen för djur så att du kan ta hand om brännskador och sår. I höst kommer Blå Stjärnan att presentera en studieplan för studiecirklar om just detta. Kontakta dem för mer information: www.blastjarnan.se

4 GÅ PÅ BÅDA SIDOR

Stora djur måste ledas till säkra ställen. Vänj dem vid att bli ledda både på höger och vänster sida. Du kanske inte kan gå bredvid din häst på den vanliga sidan vid en evakuering. Träna också på att leda i olika miljöer och på skiftande underlag.

5 BYGG UPP BURFÖRRÅD

Har du höns eller andra fåglar på hobbynivå? Skaffa bärbara burar där alla dina fåglar får plats så att du kan evakuera dem. Träna dem i lugn och ro att gå in i burarna.

Sällsynt syn: En ko diar sin kalv

I Sverige finns omkring 300 000 kor som producerar mjölk till livsmedelsindustrin. Endast ett fåtal får ge sina kalvar mjölk. Nu har en gård som låter kon dia sin kalv i veckor belönats.

”Jag har jobbat med djur och djurskydd i många år. Men i dag fick jag se något mycket ovanligt. En mjölkko som ger sin kalv di. Inom mjölkproduktionen skiljs ko och kalv åt efter bara några timmar. Kalvarna hålls sedan ensamma i åtta veckor. Men på Tockarp Ekogård får korna gå till sina kalvar när de vill. Korna mjölkas i robot och mjölken säljs som vanlig ekologisk mjölk. Detta är definitivt framtidens djurhållning!”

Så skrev Anna Lundvall, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige, efter att hon i september besökt gården som ligger i Blekinge där hon var med när Hedersnämmande 2023 från Djurskyddet Sverige överlämnades. Lantbrukarna Lola och Anton Ivarsson fick utmärkelsen för ”sitt innovativa arbete kring kors och kalvars välfärd”.

I motiveringen står: ”Att separera ko och kalv direkt efter födseln har länge varit norm inom mjölkproduktionen, vilket är något Lola och Anton Ivarsson på Tockarp Ekogård beslutade sig för att ändra på. För ett par år sedan tog de steget att investera i ett nybyggt system för att kunna ha kor och kalvar tillsammans i flera veckor. Systemet efterliknar kors och kalvars interaktion i det fria.”

– Vi blev glada och överraskade! Det betyder mycket, man trodde inte att det skulle hända att få ett sådant hedersnämmande som primärproducent, säger Lola Ivarsson.

Vad säger kollegorna om ert sätt att hålla kor?

– Det har inte alltid varit så lätt att möta kollegor som tycker att det vi gör är mest trams. Men vi står stadigt i vår tanke om att försöka hitta en lösning där vår mjölkproduktion blir så naturlig som möjlig, samtidigt behöver vi ha en inkomst genom korna för att bedriva vår verksamhet. Mjölkproduktion i Sverige bedrivs väldigt fyrkantigt men ibland vågar någon utföra saker annorlunda. Det finns inget som säger att vårt sätt att bedriva mjölkproduktion kommer att bli en norm eller ett krav. Men vi tror att om vi ska dricka mjölk i

Både ko och kalv stressas av att skiljas för tidigt. Fast få gårdar inom mjölkproduktionen låter kon dia sin kalv.

framtiden får man lyssna till konsumenten, djurskyddsorganisationer och andra aktörer. Att kor och kalvar går tillsammans och kor på bete är just sådant som konsumenterna faktiskt frågar om, säger hon.

2021 startade de sin ko/kalv-lösning.

– Vi har kor som går in i rond tre och kvigor som kalvar nu är födda i systemet. Och vi älskar att titta på samspelet mellan ko/kalv-paren lika mycket nu som när vi startade. Sen kan man säkert göra mer. Systemet måste utvecklas.

Upplägget är att kon går genom mjölkningsroboten, blir mjölkad och sedan visad till ko/kalv-boxen. Hon ger kalven di, pysslar om den innan hon lämnar boxen för att få foder och träffa andra kor.

– Kon bestämmer när den vill göra vad. Från början tänkte vi att ko och kalv

skulle gå tillsammans i åtta veckor men det funkade inte alls. Men mellan fyra och fem veckor krävde kalven mer mjölk från mamman, samtidigt som hon började visa att hon inte riktigt ville umgås med sin kalv och lämnade kalven hungrig vilket ledde till att kalven diade hos någon annan.

De flesta kor som används i svensk mjölkproduktion skiljs från sin kalv inom någon timme. I Sverige finns cirka 304 000 kor som hålls inom mjölkproduktionen. Ett fåtal gårdar låter kalven gå med sin ko. Nu vill Djurskyddet Sverige att det i butik ska gå att se vilken mjölk som kommer från kor som fått dia sina kalvar.

– Jag tror att många med mig är beredda att betala extra för mjölk där man vet att ko och kalv inte separerats direkt efter födseln, säger Kerstin Linde, styrelseledamot i Djurskyddet Sverige. ✕

En djurhållning som snart är slut.

Foto Anna Lundvall

Regeringen ger miljoner till minkavveckling

Svensk minknäring tycks gå mot sitt slut. Med ett generöst avvecklingsbidrag tros alla pälsdjursuppfödare upphöra med verksamheten inom två år.

Det ser inte ut att bli hundra år av minkuppfödning i Sverige. 1928 fördes de första minkarna hit från Nordamerika och tisdagen den 8 september 2023 offentliggjorde regeringen det beslut som förmodligen kommer att innebära slutet för svensk minknäring. Regeringen erbjuder totalt 180 miljoner kronor till de minkuppfödare som år 2024 och 2025 frivilligt avvecklar sin verksamhet.

– Detta ekonomiska stöd kommer möjliggöra för minkföretag att på ett planerat och ordnat sätt avveckla sin verksamhet, säger landsbygdsminister Peter Kullgren, KD, i ett pressuttalande.

Stödet betalas ut efter genomförd avveckling och skälen bakom stödet är att ”under corona-pandemin beslutades om förebyggande åtgärder av smittskyddsskäl som negativt påverkade minkföretagens inkomster. Produktionen är förbjuden i flera EU-länder och det är inte omöjligt att ett sådant förbud blir aktuellt på EU-nivå”, förklarar regeringen.

Just nu arbetar Regeringskansliet med att ta fram en förordning som anger stödets utformning och samtidigt utreds djurskyddslagstiftningen med syftet att ändra djurskyddslagen så att pälsdjursuppfödning inte längre blir tillåtet.

– Äntligen! Jag tycker att det är rätt väg, att först ge stöd till dem som lägger ner frivilligt och sedan förbjuda. Vi ser fram emot den utredningen! säger Åsa Hagelstedt, Djurskyddet Sverige.

Svensk Minks vd Jörgen Martinsson sa så sent som i Tidningen Djurskyddets temanummer om mink i våras att han inte såg en nedläggning inom en nära framtida framtid.

– Vi har levt med hot om nedläggning i 20 år och kan fortsätta leva med det. De svenska minkuppfödarna är dock ett segt släkte som är vana att arbeta hårt och länge, ofta i motvind vilket gör att jag är övertygad om att vi kommer att ha kvar näringen i Sverige även framöver.

Men efter det generösa avvecklingserbjudandet ändrade han sig och förklarade i SVT Nyheter Blekinges sändning den 14 september att han tror att samtliga av landets kvarvarande tjugo minkuppfödare kommer att lägga ner nu.

– Det här är ett frivilligt stöd men det är också ett stöd som kommer i en situation som vi själva inte har haft rådighet över. Min bedömning är att alla minkuppfödare i Sverige kommer att ta det här erbjudandet. Men i grund och botten är det ett bakslag, hade vi inte fått den här lösningen framför oss så hade vi fortsatt en rimlig tid framöver, säger Jörgen Martinsson till SVT Nyheter.

I EU ligger just nu den mycket framgångsrika kampanjen Fur free Europe, FFE, som samlade in fler än 1,5 miljoner validerade underskrifter från EU-medborgare som både vill se ett förbud mot pälsdjursuppfödning inom EU och ett importförbud i hela unionen för all päls från djur som fötts upp på pälsdjursuppfödningsgårdar hos EU-kommissionen.

I skrivande stund inväntas om EU-kommissionen kommer att lämna ett förslag som uppfyller kraven i medborgarinitiativet. Innan årets slut ska kommissionen besluta om den ska lägga fram ett sådant förslag. ✕

Bilderna visar hönor ute – äggen värpta inne

På kartongerna från Lantägg är hönsen ute, men äggen är värpta av höns som hållits inne. Nu är förpackningen anmäld som vilseledande.

Lantägg ägs av Dava Foods. I höst lanserar de specialdesignade förpackningar ihop med Svenskmärkning AB. Kartongerna finns i butik fram till vecka 44.

– Vi är glada över det starka samarbetet mellan DAVA Foods och ursprungsmärkningen Från Sverige. Samarbetet syftar till att skapa mervärde för Från Sverige, DAVA Foods och våra äggproducenter, till gagn för hela den svenska äggnäringen, säger Kjell Dalin, Sales- & Marketing Manager DAVA Foods, i ett pressmeddelande där kartongen presenteras.

På ovsidan löper en gul banderoll där det står ”15 ägg av olika storlek M-L från frigående höns inomhus”. Men på de tecknade bilderna befinner sig hönsen utomhus. Den ena visar tre hönor i gräset framför ett hus under blå himmel. Den andra en höna i grönt gräs med tre ägg omkring sig. En pil från första bilden leder blicken till den andra.

Uppgifter om ett livsmedel får inte vilseleda konsumenterna, det vill säga vara sådana att de på något sätt skulle kunna ge ett missvisande eller felaktigt intryck av livsmedlet. Det slår Livsmedelsverket fast. Text och bild på förpackningar ska förmedla samma budskap, förklarar Karin Cerenius, enhetschef på Livsmedelsverket.

– Det finns krav på att informationen både skriftligt och i illustrationerna inte får tala mot varandra. Det får inte vara vilseledande på så sätt att bilderna berättar en sak medan texten en annan. Det ska vara samma budskap, säger Karin Cerenius och betonar att hon inte uttalar sig om någon specifik produkts förpackning i den här intervjun, utan yttrar sig enbart generellt om vad lagstiftningen säger kring vilseledande marknadsföring på livsmedelsförpackningar.

– Sedan får man gå in i varje enskilt fall

och undersöka vilka omständigheter som talar för att det ser ut som det gör. Det kan finnas olika förklaringar i det enskilda fallet som kanske gör att vi inte bedömer det som vilseledande. Så det måste vi utreda innan vi kan säga något specifikt om en enskild förpackning. Men generellt gäller att texten inte får säga en sak medan bilderna ger intryck av något annat, säger hon.

Varför är då budskapet i bilderna ett annat än textens?

– Med designen på äggkartongen vill Svenskmärkning förklara den frivilliga ursprungsmärkningen Från Sveriges kriterier, i detta fall att produkten är: född och uppfödd, förpackad och kontrollerad i Sverige. Fokus är på att det är svenskproducerade ägg, kriterierna är de samma oavsett hur hönorna bor, svarar Lotta Hovhammar, Svenskmärkning AB.

Hur kommer det sig att det inte är höns inomhus om tecknats, det hade ju gett en korrekt bild av hur verkligheten är för de höns som värpt äggen?

– Genom att beskriva detta i en illustra-

tion gjorde vi det grafiskt tilltalande med ett naivt och inte fotografiskt manér. Det står också tydligt i texten som ingår i illustrationen. Det röda huset på landet är en förenklad bild av Sverige.

Varför har ni valt att ge en förenklad bild av Sverige med höns utomhus, när det ger en felaktig bild av innehållet, som är ägg från höns som hållits inomhus?

– Uppfödningens formen framgår tydligt på förpackningen. Att bilden kan uppfattas som missvisande är något vi beklagar.

Kan ni korrigera förpackningens bilder?

– Vi kommer förtydliga att äggen kommer från frigående hönor inomhus på vår webbplats, i den artikeln där vi berättar om äggförpackningen och samarbetet med DAVA. Skulle vi framöver göra ett liknande samarbete och trycka upp nya förpackningar kommer vi givetvis ta åt oss av era synpunkter, så att bildspråket är tydligare. Det var inte vår avsikt att vara otydliga. Det är verkligen olyckligt att man missförstår, men det fanns absolut ingen avsikt i detta.

Djurskyddet Sveriges generalsekreterare Åsa Hagelstedt är kritisk.

– Att lura konsumenterna genom att visa upp en bättre djurhållning än den man faktiskt har är oacceptabelt. Vi har därför lämnat in en anmälan om vilseledande marknadsföring! säger hon. ✕

Foto: Svenskmärkning AB

VARGENS STRIKTA SKYDDSTATUS HOTAD

I Europa och Sverige verkar starka krafter för att vargen inte längre ska vara strikt skyddad. Det finns stora risker med att sänka skyddsstatusen, varnar kritiker.

”Hör ni?” Mörkret sänkte sig över skogen, och en bit bort hördes yl. Facebooklivesändningen Samtal i vargreviret, som miljöentreprenören Misha Istratov höll i tillsammans med Svenska Rovdjursföreningen stannade upp för en sekund. Sedan sprack leenden fram. Det var vargarnas ylande som hörts.

– Vi ska snart gå närmare och spela in ljuden som vi lägger ut i en podd på nätet!

Med myggorna inande kring pannorna tog de med följarna rakt in i ett av de mest omskrivna svenska vargreviren. Siggefora utanför Uppsala. Här finns ett föräldrapar, ungar och några fjolårsvalpar.

– Inga fårangrepp har skett från detta revir under 2022 hos de djurhållare som haft RAS, rovdjursavvisande stängsel, sa Peter Eriksson regionsamordnare hos Svenska Rovdjursföreningen.

– Vi monterar upp det gratis ihop med djurägaren mot mat och husrum. Staten ger stöd till materialet, berättade Per Axell, nationell samordnare för stängsel hos Svenska Rovdjursföreningen.

Samtalet kretsade kring hur viktigt det är att bygga uttalanden på forskning och vetenskap.

– Det finns alldeles för mycket åsikter baserat på känslor i den här frågan.

Faktum är att Sveriges fyra stora rovdjur är rödlistade. Vargen är starkt hotad, björn

nära hotad, järv och lo är sårbara. Alla fyra får jagas vid skydds- och licensjakter.

– Vi måste få regeringen och Naturvårdsverket, där besluten fattas, att lyssna. Det viktigaste är att de lyssnar på forskarna och när de nu säger att det måste finnas ett visst antal vargar är det viktigt att vi samverkar med landsbygdens befolkning så att det fungerar. Vi måste samverka med fåravelsföreningarna, LRF och andra som har tamdjur. RAS är en effektiv metod.

Vargen har i dag strikt skyddsstatus. Den återfinns i bilaga 4 i EU:s Art- och habitatdirektiv. Starka krafter vill sänka den strikta statusen. Dagarna före live-sändningen gick Sveriges landsbygdsminister Peter Kullgren tillsammans med den österrikiske jordbruksministern Norbert Totschnig ut och krävde att vargen flyttas från bilaga 4, vilket garanterar ett strikt skydd, till bilaga 5, vilket innebär att varg blir en art som ”kan behöva särskilda förvaltningsåtgärder om det finns risk att de minskar”. I slutet av sommaren ändrade även den svenska regeringen sitt uppdrag till Naturvårdsverket kring vargförvaltningen (M2022/01143). Fokuset för utredningen ska efter ändringen vara att ta reda på under vilka förutsättningar Sverige kan ha en vargstam på 170 individer. I dag ska den ligga på mellan 170 och 270 vargar.

– Det är tydligt att landsbygdsministern

prioriterar jakten framför att arbeta för samexistens med vargarna. Forskning visar att det är just samexistens som är vägen att gå och vi hade hellre sett att våra politiker sett till vetenskapen och inte bara till jaktintressen. Samtalen kunde då handlat om vikt av att utbilda allmänheten om rovdjurens beteenden och fokus skulle även legat på förebyggande åtgärder för att skydda tamdjur mot rovdjur, säger Anna Lundvall, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige.

EU-kommissionens ordföranden Ursula von der Leyen uppmanade strax efter Kullgrens och Totschnigs utspel de nationella myndigheterna att agera för att hindra vargangrepp mot boskap och människor.

– Koncentrationen av vargflockar i vissa europeiska regioner har blivit en verklig fara för boskap och potentiellt även för människor. Den nuvarande EU-lagstiftningen gör det faktiskt möjligt för lokala och nationella myndigheter att vidta åtgärder vid behov, sa Ursula von der Leyen, och bad att få in rapporter om vargbeståndet och dess effekter till den 22 september.

En begäran som kraftigt kritiserades. European Alliance for Wolf Conservation, EAWC, där Svenska Rovdjursföreningen ingår, beskrev i ett öppet brev sin djupa besvikelse och oro över hennes uttalande om vargens bevarandestatus.

”I dag expanderar vargpopulationerna i vissa delar av Europa då arten återvänder

”Riskerna för attacker mot människor av vilda vargar är små inom EU och vargar brukar flytta i väg när de möter människor.” skriver Eurogroup for Animals.

Foto: iStock

till områden där den förföljts och utrotats under förra århundradet. I andra delar av Europa hålls antalet vargar på oacceptabelt låga nivåer för att hindra populationens naturliga tillväxt. En ökande ekologisk medvetenhet och de nuvarande skyddsbestämmelserna på både nationell och europeisk nivå har tveklöst gynnat vargens återkomst. Men vargens återkomst till Europas skogar och landskap är långt ifrån säkrad. Enligt Large Carnivore Initiative for Europe kan den nuvarande positiva trenden lätt vända, eftersom det finns stora problem som inte har lösts.” skriver EAWC.

Svenska Jägareförbundet skapade snabbt en textmall som vem som helst kan ladda ner, skriva under och skicka till von der Leyen. Huvudbudskapet var att ge sitt fulla stöd till att vargens skyddsstatus inom EU ändras: ”Om en arts population har nått och överskridit gynnsam bevarandestatus bör den inte längre listas som strikt skyddad. (- - -) I Sverige, där jag bor, har vi sett en växande vargstam i fyrtio år. Från att huvudsakligen ha funnits i de mellersta delarna av Sverige sprider sig nu vargen till de mer tätbefolkade områdena i landet. Denna snabba expansion är och kommer oundvikligen att ytterligare leda till ökande konflikter och mycket höga kostnader för bönder och även för mig som jägare.”

Eurogroup for animals, Efa, skickade

också ett öppet brev till Ursula von der Leyen. De skriver att hennes påstående ”att ’vargflockar i vissa europeiska regioner har blivit en verklig fara för boskap och potentiellt även för människor’ är falskt. Vi uppskattar förekomsten av 19 000 vargar i EU, vilket är obetydligt jämfört med de 86 miljoner får som föds upp. Mellan 2012 och 2016 motsvarade det årliga antalet får som kompenserades på grund av vargavverning 0,05 % av det övervintrade fårbeståndet.”

Efa anser att samexistens är lösningen: ”Mer än 80 projekt som finansierats genom Europeiska kommissionens LIFE-program sedan 1992 har visat effektiviteten i samexistensåtgärder som vakhundar och stängsel. Åtgärderna har visat sig mer effektiva än att utrota stora köttätare för att skydda boskapen. Alla EU:s lantbrukare bör få stöd att installera och underhålla dessa skyddssystem.”

I Sverige har antalet vargar uppskattats till cirka 400.

– Även om vargstammen i Sverige ökat, så är inavelsgraden fortfarande hög. En ökad jakt skulle vara förödande för stammen, säger Anna Lundvall. Riskerna är enorma om

vargarna, som de topp-predatorer de är, blir för få. ”Afrikansk svinpest skördar nu vildsvinsliv. Med en tillräckligt stor vargstam hade flera vildsvin kunnat tas av vargarna. Om vargar åter smittade vildsvin, så överlever inte svinpestviruset passagen genom deras tarmkanal. Vargar hjälper till att hindra smittspridningen genom att jaga sina naturliga byten, vildsvinen”, skriver Svenska Rovdjursföreningen i ett Facebookinlägg och avslutar: ”Det är viktigt att vi människor förstår hur otroligt komplex naturen är. När rovdjurens roll tas bort genom mänsklig jakt så ger det konsekvenser som kan bli så stora att hela systemet påverkas, eller i värsta fall faller ihop.”

I skrivande stund meddelar länsstyrelserna sina beslut inför 2024 års licensjakt: 36 vargar får skjutas. 2023 var det 75, varav 57 sköts. Landsbygdsministern konstaterar, enligt Jakt&Jägare, att han inte får uttala sig om länsstyrelsernas beslut, men lyfter fram att regeringen vill se en betydligt mindre vargstam än dagens.

– Vargen är en del av vår natur. Vi kan inte fortsätta ha den här infekterade konflikten, vi måste lära oss samexistera, säger Anna Lundvall. ✘

Foto: Fria Bildbyråer/Regeringskansliet

Landsbygdsminister Peter Kullgren och den österrikiske jordbruksministern Norbert Totschnig.

RÄDDAR HÄSTAR I KRIG

”Tänk er själva: Du säger adjö till din häst, som åker i väg med okända människor, och du vet inte om du kommer att få se den igen! Det är klart att det blir många tårar!” En scen Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist upplevt flera gånger det senaste året när hon räddat hästar i Ukraina.

Den röda lastbilen har gått över 800 mil. Tillsammans med organisationens grundare och ordförande Josephine Robéus som kört en mindre lastbil har Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist genom föreningen Equus Caballus Rescue Foundation, ECRF, räddat flera hästar och kört ner foder, utrustning och täcken till Ukraina. De båda reste över hela landet, från Lviv i väst till Cherson i öst. På Djurskyddet Sveriges och Blå Stjärnans seminarium i Almedalen i somras gav Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist en gripande inblick i arbetet.

Hon visade bilder av vägar som i delar av landet är helt intakta, i andra fullständigt söndersprängda.

– Det är samma med stallarna, vissa är sönderbombade, andra är rena lyxstall. I Myrogosha i västra Ukraina finns ett evakueringsstall för uppsamling av 80 hästar. Det drivs bland annat av the Blue Cross, djurens motsvarighet till Röda korset.

Stallet var ett av alla de stall dit Ulla-Carin och Josephine evakuerade hästar. De får en adress till en by, kör in, lastar upp hästen, tar den till stallet.

– Det är inget lyxstall på något sätt, men det finns tak över huvudet. Än så länge. Tyvärr vet jag inte hur länge, efter att vi åkt bombades det kring Rivne, tre mil därifrån. Tänk om det träffat det här stallet!

Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist är ett be-

kant ansikte för många. Under nästan 30 år som ridande polis blev hon ett känt namn tillsammans med hästen Utter, som hon red i 22 år. Hon har skrivit tre böcker om Utter och när han 2006 fick avlivas, 30 år gammal, efter en skada var det med huvudet i hennes knä.

Under seminariet i Almedalen berättade Ulla-Carin om alla de möten hon och Josephine Robéus haft med ukrainska hästägare.

– Det hände att vi grät ihop. De vet ju inte om de kommer att få se sina hästar igen, säger hon, och visade bilder på svårt skadade hästar som dött under bombningarna.

– Det finns ingen statistik över hur många hästar som dött i kriget men i februari 2023 presenterades siffror över hur många tamdjur som dödats och det var 6 miljoner.

Fodret är slut på många ställen. Vissa platser har strö. Andra har inget. I de fall där man strör med gammalt hö äter de magra hästarna upp det.

– Finns möjligt hö äter de det. Det är fruktansvärt. Men vad ska de göra? Det finns inget foder. De hungrar.

I sviterna efter den sprängda Kachovkadammen den 6 juni förstördes enormt mycket foder. Detta i ett land vars foderbrist redan var stor.

Delar av resorna skedde i total radioskugga, utan tillgång till internet eller mobiltelefonnät. Allt var nerstängt för att ryssarna inte skulle kunna pejla in radio-trafiken.

– Det är en mycket underlig känsla att inte kunna få hjälp. Inte kunna ringa någon.

Bilder på sönderbombade stall och en ko som fått en grind om kroppen när den i panik forcerat den för att ta sig ut visas på skärmen. På ett foto ser vi en man som leder upp sin häst på släpet för att den ska evakueras.

– Han vet inte om han får se den igen. Han vet inte om han kan hämta den igen.

Stallutsikten ingen vill ha. Kärnkraftverket syns i fjärran.

Glädje. Veterinären vars utrustning förstörts kysser rasparna.

En man tar farväl av sin häst i Ukraina innan den evakueras.

Så här är många vana att se Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist. Tillsammans med parhästen Utter. Här under deras 457 högvakt.

Foto: Bertil Ericson/TT

Han vet inte om hästen kommer att överleva. Han vet inte om han själv kommer att överleva.

Hon berättar om människor som släppt ut sina hästar i hopp om att de ska klara sig bättre i det fria i stället för att bli kvar i raserade stall.

– Många har målat sitt telefonnummer på hästen om de hittas, säger Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist.

Hon visar ett vinterfoto på Josephine Robéus tillsammans med en kvinna vars sju ponnyhästar hjälpte barn som var engagerade i olika verksamheter. Hästarna saknade täcken och stallets fönster hade splittrats på grund av tryckvågorna från en projektil som slagit ner i närheten. Båda kvinnorna har tårar i ögonen.

– Vi var där med täcken till ponnyhästarna. Den otroliga tacksamhet och kärlek vi får när vi kommer ner uppväger alla faror vi utstår, säger Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist.

I juli gjorde hon en ny resa tillsammans med utrikeskorrespondenten Stefan Borg och före detta polisen Stig Löfgren.

– Vi reste från Lviv i väst till Zaporizjzja i öst och Charkiv i norr.

Vissa dygn var de bara 800 meter från fronten. Flyglarmen tjöt.

– Jag hörde om en papegoja som bodde vid fronten och lärt sig härma flyglarmen.

Det säger en del om hur deras vardag är.

Men det var inte det värsta. Utan mest skrämmande under hela resan var tystnaden de mötte när de kom till ett stall i Nikopol, varifrån man såg rakt över till det erövrade kärnkraftverket i Zaporizjzja.

– Vi såg den torrlagda dammen ligga där framför oss och bakom låg kärnkraftverket. Det var det kusligaste jag varit med om. Kan inte förklara känslan, det var inte som när vi hörde flyglarmen och smällarna från fronten, utan här var det helt tyst. Området kring kärnkraftverket var förmodligen minerat, men det var inget vi kunde se. Ett osynligt hot hängde över hela platsen. Den tysta faran var mycket mer obehaglig än de hot vi kunde se och höra.

Som polis har hon tränats i att hålla sig samman och fokusera på uppgiften trots att kaos pågår runt omkring henne. En erfarenhet hon hade stor nytta av i Ukraina.

– Jag kan inte säga att jag var rädd under resan. Det jag var mest orolig för under den första resan var att köra den stora röda lastbilen.

Totalt har ECRF i skrivande stund kört tusentals mil under sina sex resor. 80 hästar har evakuerats; vissa till lite säkrare ställen inne i Ukraina, andra till Polen. 113 ton foder och utrustning har levererats.

– Vill man hjälpa är även ekonomiskt

stöd viktigt. Det behövs för att hålla bilarna rullande, säger Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist, som är full av intryck efter de två resorna.

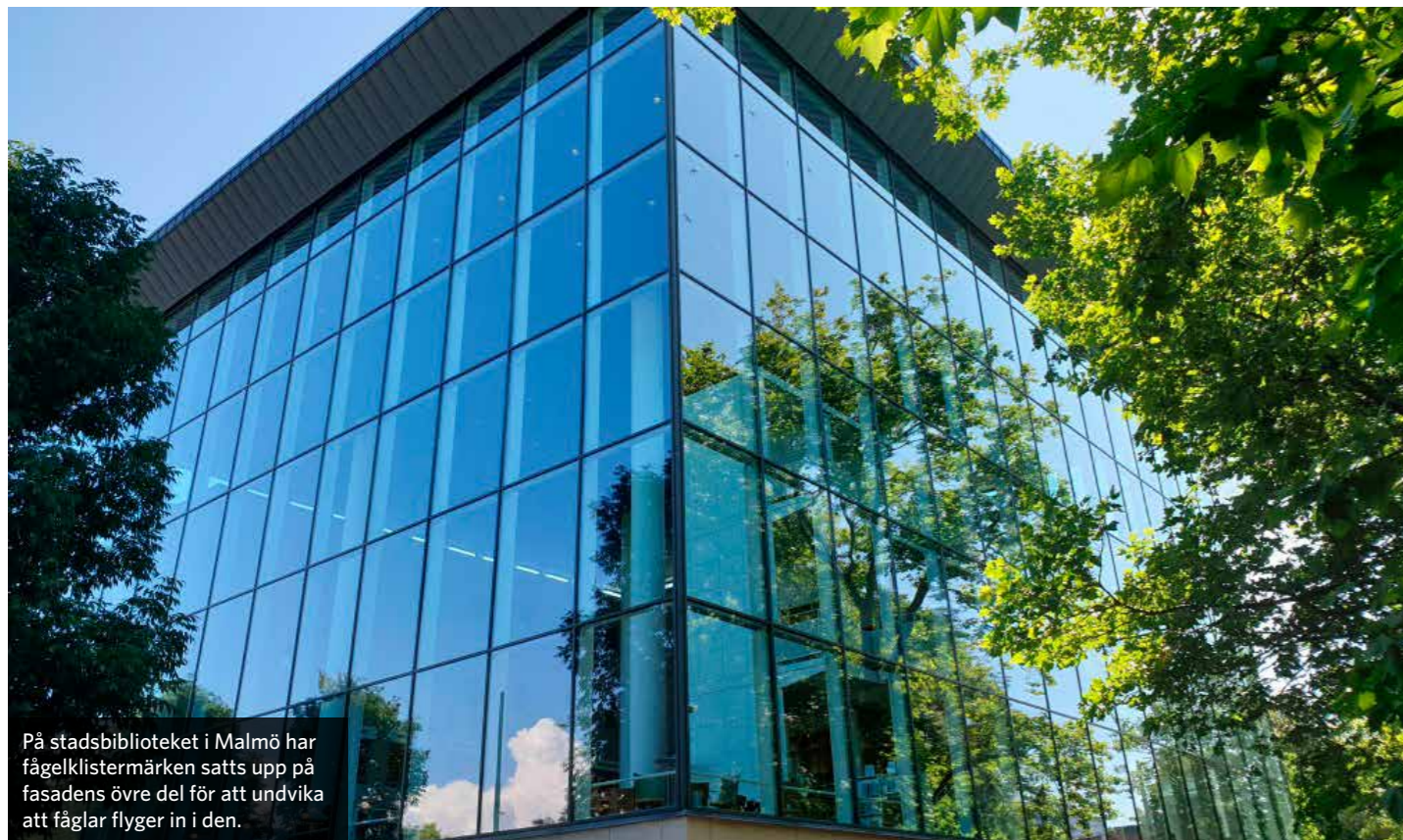
Ett av de starkaste intrycken gjorde veterinären, som drev stallet i Nikopol, när hon fick ta emot raspas och annan begagnad hovslagarutrustning.

– Hon kysste sakerna. Hon var så glad. Hon grät. All hennes utrustning hade förstörts. Tänk dig, att veta hur mycket man skulle kunna ha gjort bara man haft utrustning. Nu fick hon lite och det hjälpte så mycket. Ett bevis på att det vi gör och det som alla donerar kommer till stor nytta för dem som på grund av kriget har förlorat allt men ändå kämpar tappert för hästarna.

Ulla-Carin har sedan hon kommit hem hållit flera föredrag och anordnat clinics där inkomsterna går till ECRF. Allt för att kunna hjälpa fler hästar i Ukraina. I Almedalen i somras fick Ulla-Carin Djurskyddet Sveriges Djurskyddspris 2023. De 15 000 kronorna gick direkt till ECRF. Helgen efter vår intervju ska hon ha en clinic med kusken Anders Eriksson.

– Jag hoppas att ännu fler svenska topptränare kan ställa upp och samla in pengar till Ukrainas hästar! Vi får inte glömma dem. De behöver vår hjälp.

Följ gärna Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist på Facebook för att ta del av alla framtida projekt, hon finns på: U-C Säkerhäst. ✖

På stadsbiblioteket i Malmö har fågelklistermärken satts upp på fasadens övre del för att undvika att fåglar flyger in i den.

Foto: Katarina Hörlin

GLASFASADER – DÖDSFÄLLOR FÖR FÅGLAR

I USA dör varje år en miljard fåglar efter att flugit in i fönster. I Sverige går tusentals fåglar samma öde till mötes. Fast flera kan klara sig. Du kan hjälpa!

Arkitekturen i dag består i väldigt hög grad av glas. I USA är husen ofta högre än i Sverige så där är det ännu vanligare, men även här finns massiva fasader helt i glas: stora panoramafönster, busskurer, och numera görs även bullerplank i glas. De senare har man i en del fall försökt märka med linjer men de är ofta alldeles för nätta så de gör ingen nytta, fåglarna flyger in i dem ändå. Det måste vara rejäla märkningar för att det ska hjälpa”, säger Kenneth Bengtsson på Fågelskydd Spillepeng som hjälper skadade fåglar i Malmö och Lundregionen.

De räddar varje år flera fåglar efter fönsterkrockar. Flest olyckor sker under flyttningstiden i augusti, september och oktober.

– Då är många fåglar ute och flyger. Ungarna har blivit flygfärdiga och är inte alltid redo att upptäcka farorna med fönster.

Hornugglor, gökar, trastar och småfåglar: olika arter men alla flyger in i glasrutor. Samtidigt finns andra fåglar, som kråkor, som aldrig krockar med fönster.

– De är kloka och nog för smarta för det.

Duvor drabbas ofta av olika förlamnings-skador när de landar, medan morkullorna med sina långa näbbar ofta får ögonskador.

– När näbben slår i fönstret vrids huvudet och ögat tar emot nästa smäll. De kan klara sig, beroende på hur svårt smällen tar.

Stadsbiblioteket i Malmö ligger i en park. Det består av en äldre och en nyare del. Den nya har tre väggar av glas. Här både

speglas träd som står trettio meter därifrån i fasaden och från vissa vinklar kan en fågel se rakt igenom byggnaden och tro att det är fritt fram att flyga upp i träden på andra sidan.

– Till slut har fågelklistermärken satts upp överst i byggnaden och de hjälper kanske lite, men på de partier där de inte finns är det svårt för en fågel att inse att det är glas mellan dem och trädkronorna. Många fåglar far rätt in i fasaden och flera skadar sig svårt när de faller från den höga höjden.

En annan fönsterfälla uppstår när ett hus är byggt så att fönstrena på framsidan ligger rakt framför de på husets baksida, så att man kan se rakt igenom huset.

– Kan man se rakt igenom är det bra att i alla fall dra för gardinerna för det ena

Foto: Isbock

Små fåglar kan ofta vara omtöcknade av smällen, men efter en stund kvickna till.

fönstret. Är man inte hemma kan man ha som rutin att alltid dra för. Det gäller även om man har blommor och växter i fönstret, som kan locka dit en fågel.

Alla fåglar skadas inte mest av själva krocken med glasrutan.

– Tunga fåglar som duvor skadar sig också när de faller till marken. Större fåglar som hornugglor och sparvhökar kan få kraftiga huvud- eller vingskador. Trastar och andra småfåglar som flyger in i fönster dör också av nedkylningen när de ligger på marken efter att fallit ner under rutan, säger Kenneth Bengtsson.

Små fåglar kan ofta vara omtöcknade av smällen, men efter en stund kvicknar de ofta till. Är det en liten fågel, som bara är nedkyld, kan man ta den i sina kupade händer, eller hålla den mot sin kropp så att den får ta del av kroppsvärmen.

– Ofta räcker det och efter en liten stund flyger den igen.

Om det är en större fågel eller om man inte vill hålla i den: Lägg fågeln i en

lämplig kartong eller kattbur med en mjuk handduk i botten och lägg på locket.

– Det är för att den både ska skyddas från kyla och från katter eller skator som kan komma och döda den. Ta gärna in kartongen i värmen.

Hur länge ska man vänta?

– Tills man hör att fågeln rör sig eller några timmar. Ta ut kartongen och öppna locket utomhus. Kanske flyger den ut. Lever den men flyger inte ut så ring oss eller andra fågelrehabiliterare! Har den inte återhämtat sig över natten så är det ofta inget att göra. Ibland har fågeln dött av inre skador.

Tror du att det kan bli en ändring i stadsarkitekturen så att det byggs mindre med glas?

– Egentligen tror jag tyvärr inte det. Glas finns på så många platser i dag att jag inte tror att man kommer att byta ut det i första taget. Tyvärr tänker inte de flesta arkitekter främst på hur det ska byggas för att vi ska kunna leva tillsammans med fåglar och andra vilda djur. ✕

En miljon katter ej registrerade

I år blev det obligatoriskt att id-märka och registrera sin katt. Men efter nio månader är endast drygt en fjärdedel av alla svenska katter registrerade i det nya registret.

Den 29 september var 399 330 katter registrerade i Jordbruksverkets register.

– Även om det går framåt hade vi gärna sett en något snabbare öknings-takt, berättar avdelningschefen Anders Elfström på Jordbruksverket.

Uppskattningsvis finns upp emot 1,4 miljoner katter i Sverige. Under de två första veckorna i januari hade nästan hälften av de katter som finns i registret registrerats.

– Det är ett långsiktigt arbete att få in alla katter i registret. Samtidigt är det viktigt att understryka att det faktiskt är lag på att den som äger en katt också ska registrera den i Jordbruksverkets kattregister. Så om man inte har gjort det än är det hög tid att göra det nu!

Flest katter har registrerats i Västra Götaland, enligt statistik som Jordbruksverket sammanställde i början av sommaren. Minst antal registrerade katter finns på Gotland.

Djurskyddet Sveriges generalsekreterare Åsa Hagelstedt hade räknat med att det kommer ta tid, särskilt eftersom det inte gick att registrera innan lagen trädde i kraft.

– Men både vi, myndigheterna och media måste fortsätta informera. Och lagen måste också börja användas, så människor förstår att det kan få konsekvenser att strunta i att registrera katten, säger hon.

– Vi är stolta och glada över att vi fått igenom lagen om märkning och registrering. Nu måste länsstyrelserna bli mer noggranna i sitt arbete att kontrollera detta och ställa krav på ägare till omärkta katter. Om myndigheten inte tar lagen på allvar sänder det fel signaler till allmänheten, säger Anna Lundvall, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige. ✕

Foto: River Fx/Unsplash

HOPPFULLA BILDER

I Sumpenböckerna skildrar författaren Gun Jacobson hundar som far illa. Gripande, starkt och verklighetsnära.

Vem vill ha Sumpen? är en bilderbok som vänder sig till barn men är lika gripande för vuxna. Den kom 2014 och i inledningen möter vi Sumpen. Hans matte Britt blir allt mer glömsk och Sumpen tas till slut omhand. Han hamnar på Hundstallet. Där möter såväl Sumpen som läsarna många hundar som farit mycket illa.

– Jag tillbringade flera månader ute på Hundstallet i Åkeshov. Skissade, träffade personal, mötte hundarna.

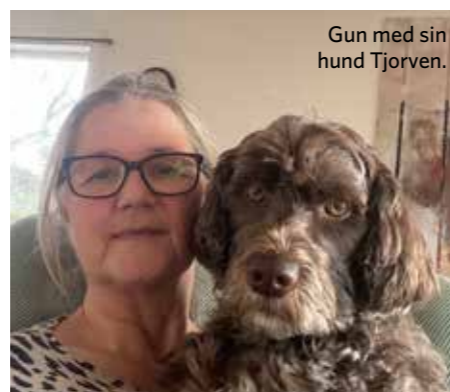
Vår någon historia för svår för att den skulle gå att skildra?

– Flera. Jag ville inte heller skriva ut exakt vad vissa av hundarna utsatts för, eftersom böckerna vänder sig till barn. Utmaningen var att förmedla det utan att visa det i bild.

Exempelvis hunden Morgan som anklagas för att ha tuggat på en sko.

– Det där höll jag på med jättelänge. Någon läsare sa att Morgan blev slagen och lämnades bort för att han tuggat på en sko, men det har jag aldrig skrivit, utan det är underförstått att han blivit utsatt. Jag tänkte jättemycket på hur jag skulle gestalta de olika hundarnas tidigare utsatthet.

Berättartekniken hon använder är att visa vilka spår det hunden utsatts för lämnat i hundens beteende. Ofta är det olika stressreaktioner. Som hunden som ”var så rädd att han inte längre kunde sluta yla”.

Gun med sin hund Tjorven.

– Då behöver man inte berätta exakt vilka övergrepp han utsatts för. Det är egentligen inte intressant att i detalj berätta om det, det viktiga är vilka konsekvenserna blivit för hunden. Jag vill visa att skrällen sitter i och är stark. Samtidigt är det viktigt att läsaren orkar läsa och ta till sig budskapet.

Vad är budskapet?

– Att det finns hopp. En väg ur de spår som våldet eller övergreppen sätter. Det är otroligt att det går att rehabilitera så många hundar, och det visar hur duktig personalen är. Det kräver mycket arbete. Jag arbetade även mycket med att visa hur olika relationerna mellan djur kan se ut. På något sätt pratar ju hundarna med varandra i boken, men jag har varit noga med att inte för-

mänskliga dem. De får inte vara utklädda och gå på två ben, utan de ska vara hundar i boken. Av respekt för hundarna, deras historier och alla som jobbar med det.

Vilka reaktioner har du fått på boken?

– Att det var väldigt känslsam läsning. Inte minst när läsaren på sista uppslaget får se foton på alla hundar som boken handlar om och läsa några rader vad som hände sen. Då inser man att de finns på riktigt. Just historien om Freja som lämnas i tunnelbanan pratade barn mycket om.

I boken visas hur en rottweiler lämnas i en t-banevagn. Dörrarna stängs, tåget lämnar stationen. Den aningslösa blicken hos hunden som tror att det är en rolig lek och att husse ska vänta vid nästa station är drabbande. Hundens hållning krymper vid varje ny station, ingen husse här heller. Kanske vid nästa? Hon åker vidare.

– Så var det i verkligheten också, Freja åkte fram och tillbaka på tunnelbanan en hel dag. Hon satt till och med på sätet. Till slut upptäckte en kille att hon var helt ensam och tog med henne. Väldigt många har reagerat på just detta, att ingen såg henne på hela dagen. Rent fysiskt är ju en rottweiler heller ingen liten hund.

I boken blir Sumpen först rädd för den stora hunden, men med tiden, stöd och fasta rutiner kan de gå tillsammans.

– Det fanns många hundöden som jag

inte kunde ta med. I min andra bok om Sumpen, där han kommer till en familj, finns en historia om en tio-

årig mops som ägarna satt ut i skogen, efter att mopsen fått en hudsjukdom. De band fast hunden i ett träd och lämnade honom. I boken kommer han till en familj, men i verkligheten fick han faktiskt avlivas eftersom han var för sjuk. Jag ville berätta hans historia, men slutet kände jag blev för mörkt. När man skriver för barn vill man ändå sprida hopp. Man behöver inte bara bli uppgiven och känna att det inte är någon idé med någonting, utan det går att göra något, man kan förändra. Man kan hjälpa. Det gäller inte bara Hundstallets verksamhet utan egentligen allt i samhället.

Hur var det för dig att arbeta med dessa öden?

– Jag blir ju känslomässigt berörd. När jag hade releasefesten för Sumpenboken kom flera av hundarna som var med i boken dit. Den vita storpudeln, som innan han fick hjälp stutt på en balkong i tre år. Han hade ont i leder och fick ta medicin för resten av livet men fick det bra till slut.

Under perioder blev de svåra ödena så tuffa att ta in att Gun Jacobson fick pausa arbetet.

– När jag satt och googlade höll jag på att smälla av. Det var för hemskt. Jag måste ha alla spjäll öppna för att kunna ta till mig allt och kunna skildra det. Men bland alla känslor finns också glädje och humor. Det måste man också få in stråk av i allt det svåra och hemska, annars blir det inte verkligt.

Just nu befinner hon sig oftast i en hage i Nykvarn. Där hämtar hon inspirationen till att skriva om en alpaca vid namn Fluff.

– Första gången jag stötte på alpaccor blev jag nästan förälskad! Det är otroligt kul att träffa dem, de är så speciella djur: nyfikna samtidigt som de är skygga. De har ett unikt rörelsemönster, jag trodde inte det var sant när jag såg dem komma springande första gången. De har inga tänder i ovankåken, där har de bara en tandplatta. Nosen är delad i två delar. Det finns hur mycket som helst att skriva om.

Vilka råd skulle du ge till någon som vill skriva böcker om djur?

– Skriv om det du älskar. Är det katter? Ekorror? Hundar? Möss? Spelar ingen roll. Börja där! Sedan är respekt viktigt, både för djuret och för läsaren. Att det man skriver är äkta. ✕

Se denna film!

I en timme och tjugo minuter följer vi grisen Gunda, hennes kultingar, höns och kor. Filmen är svartvit, brutal och oändligt livsbejakande.

Regissören Victor Kossakovsky har sagt: ”Gunda är i bild minst halva filmen och hon är en osedvanligt kraftfull karaktär. Det behövs ingen tolk för att förstå hennes känslor och upplevelser. Det gjorde att jag bestämde mig för att undvika skyltar, speaker och musik. Det är alldeles tillräckligt att se bilderna och tillåta sig att känna. Ända sedan jag började göra film har jag velat göra en film om alla de varelser vi människor delar jorden med. En film om djuren på deras egna villkor, utan att vara nedlåtande, och utan att ge dem mänskliga egenskaper, utan sentimentalitet.”

Dokumentären kan ses på SVTPlay till den 2 april 2024. ✕

Foto: SVT

Boka in den 5 december!

Då håller Jordbruksverket och SLU:s vetenskapliga råd för djurskydd sin årliga djurskyddskonferens. Öppen för alla djurskyddsintresserade och den kan följas digitalt helt gratis. Håll koll på Jordbruksverkets hemsida för anmälan. ✕

Trotsa mörkret

Mörkret faller fort nu.

Se till att du och dina djur syns när ni är ute. Investera i reflexer, lampor eller lysande ledhalsband – det kan rädda era liv. ✕

Foto: Istock

Kampanj för kors rätt att beta!

Tillsammans med en rad andra djur- och konsumentföreningar har vi startat kampanjen *Jag vill beta*. Syftet med kampanjen är att skapa opinion för den i dag lagstadsade betesrätten för mjölkkor men också att utöka betesrätten till att gälla även kalvar och andra nötdjur.

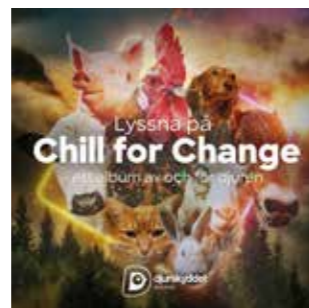

Hjälp oss sprida kampanjen och skriv under för kors rätt att beta på www.jagvillbeta.nu

Chill for Change – ett album av och för djuren

Chill for Change är ett album där varje lyssnad minut gör skillnad för djuren eftersom de streamade intäkterna går till vårt arbete för djuren. Albumet består av olika White Noise-spår där ljud från t.ex. kaninen Katla har mixats till vad som kallas för White Noise. En typ av ljud som många använder för avslappning. Oavsett om du är en White Noise-person eller inte är det ett enkelt sätt att stötta djuren.

Lyssna på albumet via Spotify: <https://bit.ly/chillforchange>

Kontakta vår medlemservice

Har du frågor om ditt medlemskap, vill beställa informationsmaterial eller meddela att du har ny adress?

Välkommen att kontakta Djurskyddet Sveriges medlemservice på **08-673 35 11**. Telefontiderna är mån-fre 9.00-15.00. Stängt för lunch 11.30-12.30.

Du kan också mejla till info@djurskyddet.se.

Brev skickas till:
Djurskyddet Sverige
Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm

Djurskyddet Sverige är godkänd som 90-kontoinnehavare av Svensk Insamlingskontroll. Ett så kallat 90-konto är ett insamlingskonto som har utfärdats av Svensk Insamlingskontroll som kontrollerar hela organisationens verksamhet och ekonomi för att du som givare ska känna trygghet att din gåva används rätt. Vårt 90-konto: 90 01 06-6

----- Klipp av talongen här, lägg i kuvert och skicka kostnadsfritt till vår svarspostadress. -----

Fyll i talongen och posta den till Djurskyddet Sverige!

Ja, jag är intresserad av att stödja Djurskyddet Sveriges arbete. Jag vill:

- Bli medlem (för dig som inte redan är det)
- Bli månadsgivare
- Ge en gåva

Jag är redan medlem men har ny adress.
(Fyll i både din nya och din gamla adress, samt medlemsnummer)

Jag är redan medlem men lämnar gärna mitt telefonnummer och/eller min e-post så att ni kan nå mig på flera sätt.
(Glöm inte att fylla i ditt namn och medlemsnummer)

Namn och min nya adress:

För- och efternamn: _____

Adress: _____

Postnummer: _____ Postadress: _____

Telefon: _____

E-post: _____

Personnummer (ÅÅMMDD): _____

Vid adressändring; det här var min gamla adress:

Adress: _____

Postnummer: _____ Postadress: _____

Medlemsnummer: _____

Skicka talongen till: Djurskyddet Sverige, Svarspost, Kundnr 20425761, 120 20 Stockholm

Djurskyddet Sverige där du bor!

Djurskyddet Sverige är ett riksförbund med 41 lokalföreningar över hela landet.

BLEKINGE LÄN

Djurskyddet Karlshamn
0735-08 71 07
karlshamn@djurskyddet.se

Djurskyddet Ronneby
0734-22 60 57

DALARNAS LÄN

Djurskyddet Dalarna (Borlänge)
dalarna@djurskyddet.se

GÄVLEBORGS LÄN

Djurskyddet Bill & Bull Söderhamn
0764-10 01 01
info@djurskyddetbilllochbull.se

Djurskyddet Bollnäs-Ovanåker
0703-02 80 06
djurskydd_bollnas@hotmail.com

Djurskyddet Små Tassar Hälsingland
070-679 80 18

HALLANDS LÄN

Djurskyddet Norra Halland (Kungsbacka)
0708-77 64 70
info@djurskyddetnorrahalland.se

Djurskyddet Kattfotens Katthem i Halmstad
0701-55 80 08
kattfoten@djurskyddet.se

JÄMTLANDS LÄN

Djurskyddet Jämtlands Län (Östersund)
0730-31 72 43 alt 0722-16 31 62
jamtland@djurskyddet.se

JÖNKÖPINGS LÄN

Djurskyddet Eksjö
0702-52 82 88
cats@djurskyddet-eksjo.se

KALMAR LÄN

Djurskyddet Kalmar
0480-41 11 00 alt 0703-57 93 03
kalmar@djurskyddet.se

Djurskyddet Västervik
0704-530 518
djurskyddetvastervik@gmail.com

KRONOBERGS LÄN

Djurskyddet Kronoberg (Växjö)
0723-14 95 30
info@djurskyddetkronoberg.se

Djurskyddet Sigfrid (Växjö)
sigfrid@djurskyddet.se

NORRBOTTENS LÄN

Djurskyddet Norrbotten
0725-10 19 14

SKÅNE LÄN

Djurskyddet Flyingebygden
flyingebygden@djurskyddet.se

Djurskyddet Helsingborg
helsingborg@djurskyddet.se

Djurskyddet Landskrona
0738-04 96 44
djurskyddetlandskrona@hotmail.com

Djurskyddet Snapphanen
0708-11 28 16
info@djurskyddetsnapphanen.se

STOCKHOLMS LÄN

Djurskyddet DOSO
2021.doso@gmail.com

Djurskyddet Djurvännerna Stockholm
djurvannernastockholm@djurskyddet.se

Djurskyddet Kattvarnet Haninge
0722-22 68 70
info@kattvarnet.se

Djurskyddet Stockholm Norrort
stockholmnorrort@djurskyddet.se

SÖDERMANLANDS LÄN

Djurskyddet Nyköping
0155-21 76 32
nykoping@djurskyddet.se

Djurskyddet Strängnäs
0735-00 26 30
strangnas@djurskyddet.se

VÄRMLANDS LÄN

Djurskyddet Karlstad
0725-20 00 28
kontakt@djurskyddetkarlstad.se

Djurskyddet Kristinehamn
0550-151 55
kristinehamn@djurskyddet.se

Djurskyddet Säffle-Åmål
saffle-amal@djurskyddet.se

Djurskyddet Norra Värmland
0730-47 82 29
norravarmland@djurskyddet.se

VÄSTERBOTTENS LÄN

Djurskyddet Skellefteå
0702-70 03 92
djurskyddetskelleftea@gmail.com

Djurskyddet Västerbotten (Umeå)
0725-56 60 90
info@djurskyddetvasterbotten.se

Djurskyddet Åsele Katthem Kurrlyan
0730-42 60 70
miaost73@gmail.com

VÄSTERNORRLANDS LÄN

Djurskyddet Härnösand
0705-33 36 10
djurskyddet.harnosand@gmail.com

Djurskyddet Sundsvall
060-56 78 50
djurskydds@hotmail.com

Djurskyddet Ådalen (Sollefteå)
0730-63 23 45
djurskyddetadalen@hotmail.com

Djurskyddet Örnsköldsvik
0709-45 02 77
oviks_djurskydd@hotmail.com

VÄSTMANLANDS LÄN

Djurskyddet Mälartassen (Köping)
malartassen@djurskyddet.se

VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Djurskyddet Skaraborg (Töreboda)
0739-24 26 72

ÖREBRO LÄN

Djurskyddet Vilsna tassar Hällefors
Telefon: 0763-68 17 95
vilsnatassar@djurskyddet.se

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Djurskyddet Fiahemmet i Norrköping
011-31 14 99
fiahemmet@hotmail.com

Djurskyddet Mjölby
0142-36 11 02
djurskyddetmjolby@gmail.com

Intresserad av att starta en förening där du bor?

Läs mer på Djurskyddets hemsida:
www.djurskyddet.se/engagera-dig/starta-ny-forening

Eller kontakta Djurskyddets kansli:
info@djurskyddet.se
08-673 35 11

Linda Maria Vonstad, ordförande
Djurskyddet Sverige

SISTA ORDET

När är det okej med jakt?

Hur förhåller vi moderna människor oss till djur och natur? Själv är jag uppvuxen med jakt och fiske mycket nära inpå och har såklart formats utifrån detta på olika sätt.

Till exempel tror jag att valet att vara djurskyddare har sitt ursprung i att leva nära naturen och djuren. Jag har såklart också fått en hel del kunskap om vilda djurs levnadsvillkor och miljöer samt olika sätt att förhålla sig till djur och natur.

Jag har funderat en del kring just jakten. Är det ok att jaga i syfte att skydda sig mot vissa arter, att jaga för att få mat eller att helt enkelt inte skjuta alls utan i stället samverka med djuren på olika sätt såsom att undvika vissa marker vissa perioder, att stödutfodra, att stängsla av för att skydda mot rovdjur?

Men så har vi ju den helt nödvändiga jakten, som den för att utrota den fruktade afrikanska svinpesten. För att klara av detta uppdrag behövs verkligen folket med utbildning och erfarenhet av bland annat jakt.

Hur är det då med jakt på vilda djurpopulationer som är "för stora", skadade eller sprider smitta – är den okej? Ja, just när det kommer till smittor – även om smittan inte i sig angriper människor – så finns det just inte några andra effektiva lösningar och att inte göra något är, i vart fall för mig, otänkbart! Detta virus är mycket motståndskraftigt och överlever länge i miljön och i kött från infekterade djur – även om köttet varit fryst. Dessutom överförs afrikansk svinpest via levande djur, våra kläder, våra bilar och redskap, så man behöver göra snabba åtgärder för att förhindra vidare spridning. Utöver detta är det stora djurlidanden för de drabbade djuren som kan leva upp till 5-10 dagar med plågor efter att ha blivit smittade. Jag är tacksam för att vi har en seriös jägarkår som finns ute i våra marker och är uppmärksamma på de vilda djuren och arternas fortlevnad genom seriös viltvård samt, som nu, aktivt deltar i utrotandet av den hemska svinpesten!

Ett råd till dig som köper viltkött från slakterier eller butik, ta reda på hur jakten bedrivits och varifrån köttet kommer. Köp av dem som bedriver seriös jakt med god jaktetik och en god viltförvaltning. ✖

Det här är Djurskyddet Sverige

Djurskyddet Sverige är med sina 11 500 medlemmar och 41 anslutna lokalföreningar en av Sveriges största djurskyddsorganisationer. Vi har arbetat i över 120 år för att hjälpa djuren.

Vår vision är ett samhälle där människor visar respekt och medkänsla för alla djur. Djur ska behandlas väl, oavsett om de lever vilt eller hålls av människan. Alla djur ska kunna utföra de naturliga beteenden som bidrar till en bättre djurvälstånd och skyddas från lidande. När djur avlivas ska det ske på ett smärtfritt sätt.

Vi arbetar genom opinionsbildning, praktiskt djurskyddsarbete och genom att ge stöd till forskning som stärker djurens skydd och välfärd.

Våra lokala föreningar arbetar bland annat med att ta hand om djur som blivit hemlösa och vanvårdade.

Internationellt samarbetar vi med våra nordiska systerorganisationer och är medlem i Eurogroup for Animals och World Federation for Animals.

Vårt arbete finansieras av medlemsavgifter, arv och gåvor. Organisationen har 90-konto, verksamheten kontrolleras därmed av Svensk Insamlingskontroll.

PLUSGIRO: 90 01 06-6

BANKGIRO: 900-1066

GENERALSEKRETERARE

Åsa Hagelstedt

ORGANISATIONSEKRETERARE

Majk Michaelesdotter

SAKKUNNIGA

Emma Brunberg, Anna Lundvall & Johan Beck-Friis

CHEF INSAMLING & KOMMUNIKATION

Sara Frick

INSAMLING

Lisa Löhr

KOMMUNIKATION

Jessica Blohmé

ADMINISTRATÖR

Lena Andersson

FÖRETAGSKONTAKT

Peter Solstedt

EKONOMI- & ADMINISTRATIONSCHEF

Adina Holmertz

EKONOMIASISTENT

Miriam Isaksson

RECEPTION & UTSICKSANSVARIG

Daniela Velarde

UTSKICK & ADMINISTRATION

Martine Everett & Dorina Larsson

ENGAGEMANGSCHEF

Emma Brossner Skawonius

DJURSKYDDET UNGDOM

Christel Bertling Szytek & Anastasia

Konstadinidis

REDE

Helena Risinger

FÖRBUNDSORDFÖRANDE

Linda Maria Vonstad

STYRELSELEDAMÖTER

Catarina Niklasson Schöön, Kerstin

Linde, Gunnela Ståhle, Lina Göransson,

Josefin Liljeqvist, Owe Sandström

& Annicka Engblom

NÄSTA NUMMER UTE I DECEMBER 2023

Djuren som används till försök

Foto: Elsa Frizell

LÄS FLER NYHETER PÅ TIDNINGEN.DJURSKYDDET.SE

Tack Kattliv!

Tidningen Kattliv skänker 100 kr till Djurskyddet Sverige för varje ny prenumerant de får via oss! Du betalar endast 374 kr och får då 8 nummer av tidningen Kattliv.

Beställ din prenumeration redan idag genom att maila dina adressuppgifter till pren@kattliv.com, kom ihåg att ange kod 334 i ämnesfältet. Det går också bra att skicka in talongen nedan.

Tillsammans kan vi göra skillnad för djuren!

Klipp här!

SKICKA IN TALONGEN NEDAN FÖR ATT PRENUMERERA PÅ KATTLIV!

JA, jag vill prenumerera på tidningen Kattliv och samtidigt stödja Djurskyddet Sverige. Du betalar endast 374 kr för 8 nummer.

För- och efternamn:

Adress:

Postadress:

E-post:

GÖR SÅ HÄR:

Klipp av talongen och lägg i ett kuvert.

Skicka kuvertet till:
Djurskyddet Sverige
Svarspost 20425761
120 20 Stockholm.

Du behöver inte något frimärke, Djurskyddet står för portot!

Har du frågor om din prenumeration, kontakta Kattliv: 0300-174 00 eller pren@kattliv.com

Naturen och djuren

VI VÄLKOMNAR HÖSTEN

10%
rabatt med kod
SEDS123
t.o.m.
31/12/23

HÖSTENS FÄRGER OCH DJURLIV INPÅ KNUTEN

Gäller t.o.m. 31/12/23. Allmänna villkor gäller.

En hjälpande hand till din trädgård inför hösten och vintern

www.vivara.se | Telefon: 031 40 17 80